

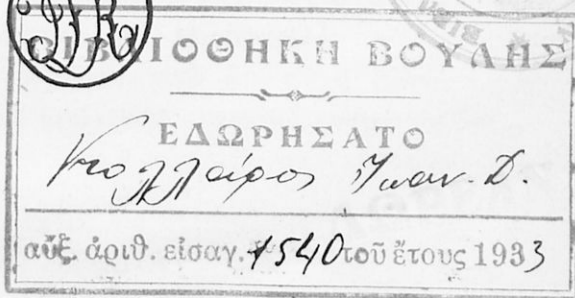
**002
ΚΛΣ
ΣΤ2Α
1211**

69 ΠΔΒ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Ε. ΠΕΤΡΟΥΝΙΑ Δ.Θ.

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ Ζ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
Πετρούνιας (Β.Ε.)

ΚΑΤΗΧΗΣΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ

ΕΚΔΟΣΗ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΣ

ΕΚΔΟΤΑΙ: ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",

46Α ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 46Α

1933

147

002
LNE
E12A
1211

Τὰ γνήσια ἀντίτυπα ἔχουν τὴν ὑπογραφή τοῦ
συγγραφέα καὶ τὴ σφραγίδα τοῦ Βιβλιοπωλείου
τῆς «Ἑστίας».

Βελλερουίνιαι

Τυπογραφεῖο Κ. Σ. Παπαδογιάννη, Ψαρόν 41, Ἀθήνα

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΚΑΤΗΧΗΣΗ

ΚΑΤΗΧΗΣΗ

Κατήχηση λέγεται τὸ μάθημα ἐκεῖνο, ποὺ μᾶς διδάσκει μὲ λίγα λόγια τί εἶναι ἡ θρησκεία μας, καὶ ποιές εἶναι οἱ ἀλήθειες ποὺ κάνουν τὰ θεμέλιά της.

Ἡ Κατήχηση χωρίζεται σὲ δυὸ μέρη: στὸ *Δογματικὸ* καὶ στὸ *Ἠθικὸ*.

Δογματικὸ λέγεται τὸ μέρος, ποὺ ἀπ' αὐτὸ διδασκόμεθα τί πρέπει νὰ πιστεύουμε, μαθαίνοντας τὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως (τὸ «Πιστεύω»).

Ἠθικὸ λέγεται τὸ μέρος, ποὺ ἀπ' αὐτὸ διδασκόμεθα τί πρέπει νὰ πράττουμε, μαθαίνοντας τὶς Δέκα Ἐντολές.

ΘΡΗΣΚΕΙΑ

Θρησκεία λέγεται ἡ κοινωνία καὶ ἡ σχέση ποὺ ἔχει ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸ Θεό. Μέσα στὸν κάθε ἄνθρωπο εἶναι φυτεμένο τὸ αἶσθημα τῆς θρησκείας

καὶ ἀνέκαθεν νοιῶθει τὴν ἀνάγκη αὐτή, νὰ ὑψῶνῃ δηλαδὴ τὸ νοῦ καὶ τὴν καρδιά του πρὸς τὸ Θεό. "Ὅσο ἀμόρφωτος καὶ ἂν εἶναι ὁ ἄνθρωπος, πάντα πιστεύει σὲ μιὰ Δύναμη, ποὺ δημιουργήσῃ τὸν κόσμον καὶ ποὺ δὲν τὸν ἀφήνει στὴν τύχη του, ἀλλὰ φροντίζει γι' αὐτόν. Αὐτὴ τὴ δύναμη ὀνομάζει ὁ ἄνθρωπος **Θεό**.

Οἱ παλαιότεροι ἄνθρωποι, σὰν ἀμόρφωτοι καὶ βάρβαροι ποὺ ἦταν, πίστεψαν γιὰ Θεὸ πράγματα ποὺ τοὺς ἔκαμαν ἐντύπωση, καθὼς μιὰ μεγάλη πέτρα ἢ ἓνα μεγάλο δέντρο, δηλ. πράγματα ἄψυχα. "Ἐπειτα πίστεψαν γιὰ Θεὸ διάφορα ζῶα. "Ἄλλοι κατόπιν πίστεψαν τὸν "Ἡλιο, τὸ Φεγγάρι, τ' ἀστέρια. "Ἄλλοι ἄνθρωποι φαντάστηκαν τοὺς θεοὺς σὰν τοὺς ἀνθρώπους.

"Ὅλοι αὐτοὶ λάτρεψαν ψεύτικους θεοὺς καὶ πολλοὺς, γι' αὐτὸ καὶ οἱ θρησκεῖες αὐτὲς λέγονται **πολυθεϊστικές**. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ ἄνθρωποι ποὺ πίστεψαν ἓνα μόνο Θεὸ καὶ ἡ θρησκεία τους λέγεται **μονοθεϊστική**.

Πολυθεϊστικὲς θρησκεῖες εἶναι ὅλες οἱ ἀρχαῖες θρησκεῖες· μονοθεϊστικὲς εἶναι ἡ Ἰουδαϊκὴ, ἡ Χριστιανικὴ καὶ ἡ Μωαμεθανικὴ.

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΘΡΗΣΚΕΙΑ

Χριστιανική θρησκεία εἶναι αὐτὴ πὺν ἰδρύ-
θηκε ἀπὸ τὸν Κύριο ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστὸ καὶ διαδό-
θηκε ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους καὶ τοὺς μαθητὲς τῶν.

Ἐκεῖνοι πὺν πιστεύουν στὴ Χριστιανικὴ θρη-
σκεία, λέγονται *Χριστιανοί*.

Οἱ Χριστιανοὶ χωρίζονται σὲ Ὅρθοδόξους, σὲ
Δυτικούς πὺν λέγονται καὶ Παπικοὶ ἢ Καθολικοὶ
καὶ σὲ *Διαμαρτυρομένους* πὺν λέγονται καὶ Προ-
τεστάνται.

Οἱ μόνοι ἀληθινοὶ Χριστιανοὶ εἶναι οἱ Ὅρθό-
δοξοι, γιὰτὶ αὐτοὶ μόνο κράτησαν ἀνόθευτὴ τὴ
διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων,
ἐνῶ οἱ ἄλλοι χριστιανοὶ τὴ νόθευσαν.

ΠΗΓΕΣ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ

Ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία ἔχει πηγὰς τὴν Ἁγίαν
Γραφὴν καὶ τὴν Ἱερὰν Παράδοσιν.

Ἁγία Γραφὴ λέγονται τὰ ἱερὰ βιβλία τῆς Πα-
λαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης.

Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη μᾶς διδάσκει πῶς φανε-
ρώθηκε ὁ Θεὸς στοὺς Ἑβραίους. Ἐπίσης περιέχει
τὴ διδασκαλίαν τοῦ Μωϋσῆ, τῶν Προφητῶν κλπ.

Ἡ Καινὴ Διαθήκη περιέχει τὴ διδασκαλίαν τοῦ Σωτῆρος καὶ τῶν Ἀποστόλων.

Ἰερὰ Παράδοσις εἶναι οἱ ἀποφάσεις τῶν ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων.

Οἱ Ἀπόστολοι δὲν ἔγραψαν ὅσα δίδαξαν. Ἡ διδασκαλία λοιπὸν αὐτῇ τῶν Ἀποστόλων, οἱ διδασκαλίαι τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καθὼς καὶ ὅλες οἱ θρησκευτικὲς ἀλήθειαι, ποὺ μεταδόθηκαν ἀπὸ στόμα σὲ στόμα καὶ ἐπικυρώθηκαν μὲ τὶς ἀποφάσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, κάνουν τὴν Ἰερὰν Παράδοσιν.

Οἱ Ὁρθόδοξοι χριστιανοὶ δίνουν τὴν ἴδιαν ἀξίαν στὴν Ἀγ. Γραφὴν καὶ στὴν Ἰερὰν Παράδοσιν. Οἱ Λυτικοὶ δίνουν μεγαλύτερη ἀξίαν στὴν Ἰερὰν Παράδοσιν. Οἱ Διαμαρτυρόμενοι δίνουν ἀξίαν μόνον στὴν Ἀγ. Γραφὴν καὶ δὲν παραδέχονται τὴν Παράδοσιν.

ΜΕΡΟΣ Α΄.

ΔΟΓΜΑΤΙΚΟ

ΤΟ ΣΥΜΒΟΛΟ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

Οἱ Χριστιανοὶ γὰρ νὰ μάθουν τί πρέπει νὰ πιστεύουν, χρειάζεται νὰ διαβάσουν τὴν Ἁγία Γραφή καὶ τὴν Ἱερὰ Παράδοση. Ἀλλὰ οὔτε ὅλοι μποροῦν νὰ γνωρίζουν γράμματα, οὔτε ἂν γνωρίζουν θὰ εἶναι σὲ θέση νὰ καταλάβουν καὶ οὔτε τὸν ἀπαιτούμενο καιρὸ μπορεῖ νὰ διαθέσουν. Γι' αὐτὸ ἡ Ἐκκλησία μας ἔκαμε τὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως, πὺν μὲ λίγα λόγια μαθαίνομε τί πρέπει νὰ πιστεύωμε.

Τὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως, ὅπως ἐμάθαμε στὴν Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, τὸ ἔκαμε ἡ Πρώτη Οἰκουμένηκὴ Σύνοδος, στὰ 325, στὴ Νίκαια τῆς Βιθυνίας. Ἡ Σύνοδος ἐκείνη συνέταξε τὰ **ἑπτὰ** πρῶτα ἄρθρα τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως καὶ ἀφορμὴ σ' αὐτὸ ἔδωσε ὁ Ἄρειος, πὺν δὲν παραδεχόταν τὴ θεότητα τοῦ Χριστοῦ.

Τὰ ἄλλα *πέντε* ἄρθρα ἔγιναν στὴν Κωσταντινούπολιν, στὰ 381, καὶ ἀφορμὴ ἔδωσε ὁ Μακεδόνας, ποὺ δὲν παραδεχόταν αὐτὸς τὴ θεότητα τοῦ Ἀγ. Πνεύματος.

Τὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως ἔχει *δώδεκα* ἄρθρα καὶ εἶναι τὰ ἀκόλουθα :

1. Πιστεύω εἰς ἓνα Θεόν, Πατέρα, παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων.

2. Καὶ εἰς ἓνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων, Φῶς ἐκ Φωτὸς, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ Πατρί, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο.

3. Τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν, καὶ σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς παρθένου καὶ ἐνανθρωπήσαντα.

4. Σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου καὶ παθόντα καὶ ταφέντα.

5. Καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς Γραφάς.

6. Καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς.

7. Καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος.

8. Καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ Κύριον, τὸ ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ

σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συν-
δοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν προφητῶν.

9. Εἰς μίαν, ἀγίαν, καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν
Ἐκκλησίαν.

10. Ὁμολογῶ ἐν Βάπτισμα, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

11. Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν.

12. Καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ἀμήν.

ΕΞΗΓΗΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΛΟΥ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

Ἡ ἔννοια τοῦ πρώτου ἄρθρου εἶναι ἡ ἀκό-
λουθη :

Πιστεύω σ' ἓνα Θεό, ποὺ εἶναι πατέρας τοῦ
Χριστοῦ καὶ ὅλων τῶν ἀνθρώπων, κυβερνήτης
ὅλου τοῦ κόσμου, δημιουργήσε τὸν οὐρανὸ καὶ τὴ
γῆ, ὅλα ὅσα βλέπομε καὶ ὅσα δὲ βλέπομε (ἀγγέ-
λους, ψυχὰς κλπ.).

ΟΥΣΙΑ ΚΑΙ ΙΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Ὁ Θεὸς εἶναι πνεῦμα. Ὡς πνεῦμα δὲν ἔχει ὕλη
καὶ εἶναι ἐπομένως ἀόρατος. Γι' αὐτὸ κανεῖς δὲν
μπορεῖ νὰ ἰδῇ τὸ Θεό. Ὅπως ὁμως μπορούμε νὰ
ποῦμε γιὰ ἓναν ἄνθρωπο ὅτι εἶναι καλὸς ἢ κακός,
μορφωμένος ἢ ἀμόρφωτος ἀπὸ ὅσα ἀκοῦμε νὰ
λένε γι' αὐτὸν καὶ γιὰ τὶς πράξεις του, ἔτσι καὶ τὸ

Θεὸ τὸν γνωρίζομε ἀπὸ τὴν Ἀγία Γραφή καὶ ἀπὸ τὰ ἔργα του.

Οἱ ιδιότητες τοῦ Θεοῦ εἶναι *θετικὲς* καὶ *ἀρνητικὲς*.

Θετικὲς ιδιότητες εἶναι κεῖνες πού ἔχουμε καὶ μεῖς, οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ τὶς ἀποδίδομε στὸ Θεὸ στὸν ὑπέρτατο βαθμό. Εἶναι λοιπὸν ὁ Θεός :

Πάνσοφος. Λέγομε ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι πάνσοφος, γιατί παραδεχόμαστε, πὼς ὅλα τὰ ἔκαμε μὲ μεγάλη σοφία.

Παντοδύναμος. Γιατὶ δύναται νὰ κάμῃ ὅλα, μόνο τὸ κακὸ δὲν κάνει ὁ Θεός.

Πανάγαθος. Γιατὶ ἀγαπᾷ ὅλο τὸν κόσμον (καὶ τοὺς καλοὺς καὶ τοὺς κακοὺς ἀκόμη ἀνθρώπους).

Παντογνώστης. Γιατὶ γνωρίζει τὸ παρελθόν, τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον.

Δίκαιος. Γιατὶ ἀμείβει τὸ καλὸ καὶ τιμωρεῖ τὸ κακό.

Ἀρνητικὲς ιδιότητες τοῦ Θεοῦ λέμε κεῖνες πού δὲν ἔχει ὁ ἄνθρωπος, γιατί ὁ Θεός, σὰν πνεῦμα πού εἶναι, δὲν ἔχει τὶς ἀνθρώπινες ἀτέλειες.

Εἶναι λοιπὸν ὁ Θεός :

Ἀθάνατος. Ὁ ἄνθρωπος πεθαίνει, ἐνῶ ὁ Θεὸς εἶναι ἀθάνατος.

Ἀναρχος. Δὲν ἔχει ἀρχὴ καὶ τέλος, ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος γεννιέται καὶ πεθαίνει.

Ἅγιος. Γιατὶ εἶναι ἀναμάρτητος, ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἁμαρτωλός.

Ἀμετάβλητος. Δὲ μεταβάλλεται, ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος παθαίνει συχνὰ μεταβολές.

Ἀχώρητος. Γιατὶ δὲν περιορίζεται σὲ ὠρισμένο χῶρο, εἶναι πανταχοῦ παρών, ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος περιορίζεται σὲ χῶρο.

Ἀνενδεής. Γιατὶ δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ κανένα πρῶγμα, ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος περιβάλλεται ἀπὸ πολλές ἀνάγκες.

ΑΓΙΑ ΤΡΙΑΣ

Ὁ Θεὸς στὴν οὐσία εἶναι ἓνας, ἀλλὰ διακρίνεται σὲ τρεῖς ὑποστάσεις, δηλαδὴ σὲ τρία πρόσωπα: στὸν Πατέρα, στὸν Υἱὸ καὶ στὸ Ἅγιο πνεῦμα. Καὶ τὰ τρία αὐτὰ πρόσωπα ἀποτελοῦν τὴν **Ἁγία Τριάδα** ὁμοούσιον καὶ ἀχώριστον.

Ὁ ἀνθρώπινος νοῦς δὲν μπορεῖ νὰ καταλάβῃ, πῶς τὰ τρία πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος εἶναι ἓνας Θεὸς καὶ γι' αὐτὸ ἡ διδασκαλία γιὰ τὴν Ἁγία Τριάδα εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ **μυστήρια**. Ὅτι ὅμως τὰ πρόσωπα εἶναι τρία, τὸ βλέπομε στὴ βάπτισι τοῦ Χριστοῦ. Ἐκεῖ φανερώνονται καὶ τὰ τρία πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος: ὁ Πατέρας, ποὺ εἶπε «αὐτὸς εἶναι ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός»· ὁ Χριστός, ποὺ βα-

φτίστηκε, καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, πὺν κάθησε πάνω ἀπὸ τὴν κεφαλὴ τοῦ σάν περιστερὰ. Ἐπίσης, στὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως βλέπομε ὅτι πρέπει νὰ πιστεῦωμε σ' ἓνα Θεό, πὺν ξεχωρίζεται ὅμως σὲ Πατέρα, Υἱὸ καὶ Ἅγιο Πνεῦμα. Ἀλλὰ καὶ ὁ Χριστὸς παρὰγγεῖλε στοὺς μαθητὲς τοῦ νὰ βαπτίζουιν «εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος», κι ἔτσι γίνεται καὶ σὲ μᾶς ἡ βάπτισι σήμερα.

Τὰ τρία πρόσωπα τῆς Ἀγίας Τριάδος εἶναι ἴσα μεταξύ τους· ἡ μόνη διάκρισι εἶναι ὅτι ὁ Πατέρας εἶναι ἀγέννητος, ὁ Υἱὸς γεννιέται ἀπὸ τὸν Πατέρα, καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἐκπορεύεται μόνο ἀπὸ τὸν Πατέρα.

Ο ΘΕΟΣ ΕΙΝΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Ἀπὸ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη μάθαμε ὅτι ὁ Θεὸς δημιούργησε τὸν κόσμο σὲ ἑξὶ μέρες καὶ πὺς τελευταῖον ἔκαμε τὸν ἄνθρωπο «κατ' εἰκόνα» καὶ «καθ' ὁμοίωσιν». Τὸ «κατ' εἰκόνα» θὰ πῆ πὺς ὁ Θεὸς ἔδωσε στὸν ἄνθρωπο νοῦ καὶ ἐλεύθερη θέλησι. Τὸ «καθ' ὁμοίωσιν» θὰ πῆ πὺς ἂν κἀνὴ τὸ καλὸ, μπορεῖ νὰ μοιάσι ὅπωςδῆποτε μὲ τὸ Θεό.

Ὁ ἄνθρωπος ἀποτελεῖται ἀπὸ σῶμα καὶ ψυχή.

Τὸ σῶμα, ποὺ ἔγινε ἀπὸ χῶμα, καταστρέφεται, ἡ ψυχὴ ὅμως, ἐπειδὴ εἶναι πνεῦμα, εἶναι ἀθάνατη.

“Οἱ οἱ ἄνθρωποι καταγόμεθα ἀπὸ τοὺς πρωτόπλαστους, τὸν Ἀδὰμ καὶ τὴν Εὕα. Ὁ Θεὸς πρὶν δημιουργήσῃ τὸν κόσμον, εἶχε δημιουργήσει ἄλλα πλάσματα ἀνώτερα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους: τοὺς Ἀγγέλους. Οἱ Ἀγγελοὶ δὲν ἔχουν σώματα καὶ γι’ αὐτὸ εἶναι ἀόρατοι. Ὅπως ὅλα τὰ πλάσματα τοῦ Θεοῦ, καὶ οἱ Ἀγγελοὶ δημιουργήθηκαν ἀγαθοί. Πολλοὶ ὅμως ἀπὸ αὐτοὺς ἀμάρτησαν στὸ Θεὸ καὶ ἔτσι τιμωρήθηκαν ἀπ’ Αὐτὸν καὶ μεταβλήθηκαν σὲ πονηροὺς Ἀγγέλους.

Οἱ ἀγαθοὶ Ἀγγελοὶ ἔχουν ἔργο νὰ δοξολογοῦν τὸ Θεό, νὰ κάνουν τὸ θέλημά Του καὶ νὰ γνωρίζουν στοὺς ἀνθρώπους τίς ἐντολές Του. Οἱ πονηροὶ Ἀγγελοὶ, ποὺ λέγονται καὶ Δαίμονες, κάνουν τὰ ἀντίθετα.

Βλέπομε στὶς ἐκκλησίες εἰκονισμένους ἀγγέλους μὲ ἔξι πτέρυγες, γιὰ νὰ φανῇ πὼς κάνουν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ μὲ πολὺ μεγάλη γρηγοράδα.

ΘΕΙΑ ΠΡΟΝΟΙΑ

Ὁ Θεὸς ἀφοῦ δημιούργησε τὸν κόσμον, δὲν τὸν ἄφησε στὴν τύχη του, ἀλλὰ σὰν καλὸς καὶ φιλό-

στοργος πατέρας φροντίζει νὰ τὸν συντηρῇ καὶ νὰ τὸν κυβερνᾷ.

Ἡ συντήρηση λοιπὸν καὶ κυβέρνησις τοῦ κόσμου ἀπὸ τὸ Θεὸ λέγεται **Θεία Πρόνοια**.

Ὁ Θεός, ὅπως μᾶς δίδαξε ὁ Σωτήρας, ἀφοῦ φροντίζει γιὰ τὰ πουλιὰ καὶ τὰ ἄνθη, πολὺ περισσότερο θὰ φροντίσῃ γιὰ τὰ τελειότερα δημιουργήματά Του, πὺν εἶναι οἱ ἄνθρωποι. Τὴν ἀγάπῃ Του στοὺς ἀνθρώπους τὴν ἔδειξε μὲ τὸ νὰ στείλῃ καὶ αὐτὸν τὸ Γιό Του, γιὰ νὰ τοὺς σώσῃ ἀπὸ τὴν ἁμαρτία.

Η ΑΜΑΡΤΙΑ ΤΩΝ ΠΡΩΤΟΠΛΑΣΤΩΝ

Ὁ Θεὸς ἔδωσε στοὺς πρωτόπλαστους πολλὰ χαρίσματα. Ἀπ' αὐτὰ σπουδαιότερα ἦταν ὁ νοῦς καὶ ἡ ἐλεύθερη θέλησις, ὥστε νὰμποροῦν νὰ μοιάσουν μ' Αὐτόν.

Ἐδωσε καὶ γιὰ κατοικία τοὺς ἕνα εὐφορώτατο κῆπο, τὸν Παράδεισο, μὲ τὴν ἐντολὴ νὰ μὴ φάγουν καρπὸ ἀπὸ τὸ δέντρο τῆς «γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ», γιὰτὶ θὰ τιμωρηθοῦν.

Δυστυχῶς οἱ πρωτόπλαστοι παρέβησαν τὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ καὶ ἔφαγαν ἀπὸ τὸν ἀπαγορευμένο καρπὸ μὲ τὴν παρακίνησι τοῦ Πονηροῦ.

Ὁ Θεὸς τοὺς τιμώρησε γι' αὐτὴ τὴν παρακοή

τους, τοὺς ἔβγαλε ἀπὸ τὸν Παράδεισο καὶ τοὺς ἀνά-
γκασε νὰ δουλεύουν τῇ γῇ καὶ μὲ τὸν ἰδρῶτα τοῦ
προσώπου των νὰ κερδίζουν τὸ ψωμί τους. Ὅνοῦς
των ἐσκοτίστηκε, ἡ θέλησή τους ἀδυνάτισε καὶ τέ-
λος ἔγιναν καὶ θνητοί, ἐνῶ πρῶτα ἦταν ἀθάνατοι.

Ἡ ἁμαρτία τῶν πρωτόπλαστων μεταδόθηκε σὲ
ὁλόκληρο τὸ ἀνθρώπινο γένος, γιὰτὶ ὅπως εἶπαμε
καταγόμεθα ἀπ' αὐτούς.

Αὕτῃ ἡ ἁμαρτία τῶν πρωτόπλαστων λέγεται
προπατορικὴ ἁμαρτία.

Ὅσο περνοῦσε ὁ καιρὸς, τόσο αὖξαινε ἡ ἁμαρ-
τία στοὺς ἀνθρώπους. Βουτηγμένοι τώρα μέσα
στὴ διαφθορὰ δὲν μπορούσαν νὰ δοῦν Θεοῦ πρό-
σωπο, νὰ σωθοῦν μόνοι των. Γι' αὐτὸ ὁ Θεός, πού
τοὺς λυπόταν γιὰ τὸ κατάντημά τους αὐτό, τοὺς
ἔστειλε τὸ μονάκριβο Γιό Του νὰ τοὺς σώση.

ΤΑ ΑΡΘΡΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟ ΚΑΙ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ

• Τὰ ἄρθρα ἀπὸ τὸ 2 ἕως τὸ 7 μιλοῦν γιὰ τὸ
δεύτερο πρόσωπο τῆς Ἀγίας Τριάδος, τὸν Κύριο
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστό.

Στὸ δεύτερο ἄρθρο θὰ ἐννοήσουμε πάλι τὸ
ῥῆμα «πιστεύω».

Κύριος λέγεται ὁ Σωτήρας, γιὰτι καὶ Αὐτὸς ἐξουσιάζει τὸ σύμπαν σὰν Θεός.

Ἰησοῦς λέγεται, γιὰτι αὐτὸ τὸ ὄνομα πῆρε τὴν ὀγδοὴ μέρα μετὰ τὴ γέννησίν Του καὶ σημαίνει Σωτήρας.

Χριστὸς λέγεται, γιὰτι εἶχε χρισθῇ μὲ Πνεῦμα Ἅγιο. Οἱ Ἑβραῖοι ἔχουσαν μὲ μύρο τοὺς βασιλεῖς, τοὺς προφῆτες καὶ τοὺς ἱερεῖς. Ὁ Σωτήρας εἶχε καὶ τὰ τρία αὐτὰ ἀξιώματα.

Μονογενὴς Υἱὸς λέγεται, γιὰτι εἶναι ὁ μόνος φυσικὸς γιὸς τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπὸ τὴν ἴδια οὐσία, ἐνῶ οἱ ἄνθρωποι εἶναι υἱοθετημένα παιδιὰ τοῦ Θεοῦ.

Τὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων. Ὁ Χριστὸς γεννήθηκε ἀπὸ τὸν Πατέρα προαιωνίως, γιὰτι δὲν ὑπῆρχε ποτὲ καιρὸς ποὺ ὁ Θεὸς νὰ μὴν ἦταν, ἐπομένως καὶ ὁ Χριστὸς εἶναι καὶ Αὐτὸς ἄναρχος.

Φῶς ἐκ φωτός. Εἶναι ὁ Υἱὸς φῶς, γιὰτι φωτίζει ὅλο τὸν κόσμον καὶ ἐγεννήθηκε ἀπὸ τὸν Πατέρα ποὺ εἶναι φῶς.

Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ. Εἶναι ἀληθινὸς Θεὸς ἀφοῦ γεννήθηκε ἀπὸ ἀληθινὸ Θεό.

Γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα. Γεννήθηκε ὁ Χριστὸς ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ δὲ δημιουργήθηκε ὅπως τ' ἄλλα κτίσματα τοῦ Θεοῦ καὶ ὅπως καὶ μεῖς οἱ ἄνθρωποι.

Ὁμοούσιον τῷ Πατρί. Ἔχει τὴν ἴδια οὐσία μετὰ τὸν Πατέρα.

Δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο. Ὁ Χριστὸς λέγεται καὶ **Λόγος τοῦ Θεοῦ** μετὰ τὸ λόγο Του ὁ Θεὸς δημιουργήσας τὸν κόσμον.

Τὸ 3ο ἄρθρο μᾶς διδάσκει πὺς ὁ Χριστὸς γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων ἔλαβε σάρκα, κατέβη ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ μετὰ τὴ βοήθεια τοῦ Ἀγ. Πνεύματος γεννήθηκε ἀπὸ τὴν Παρθένο Μαρία.

Τὸ 4ο ἄρθρο μᾶς διδάσκει πὺς γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων, τὴν ἐποχὴ πὺς ἦταν ἡγεμόνας τῶν Ἰουδαίων ὁ Ρωμαῖος Πόντιος Πιλάτος, ὁ Χριστὸς σταυρώθηκε, ἔπαθε καὶ τάφηκε.

Τὸ 5ο ἄρθρο μᾶς διδάσκει ὅτι σύμφωνα μετὰ τὴς Γραφῆς, ὁ Σωτὴρας τὴν τρίτη μέρα μετὰ τὸ θάνατό Του, ἀναστήθηκε. Ὁ Σωτὴρας ἔμεινε στὸν τάφο τὸ ἀπόγευμα τῆς Παρασκευῆς, τὸ Σάββατο καὶ μέρος τῆς Κυριακῆς, δηλαδὴ τρεῖς ἡμέρες.

Τὸ 6ο ἄρθρο μᾶς διδάσκει ὅτι 40 μέρες μετὰ τὴν ἀνάστασή Του ὁ Χριστὸς ἀναλήφθηκε στοὺς οὐρανούς καὶ κάθισε στὰ δεξιὰ τοῦ Πατρὸς Του.

Τὸ 7ο ἄρθρο μᾶς διδάσκει ὅτι ὁ Σωτὴρας θὰ ἔρθῃ πάλι στὴ γῆ, δοξασμένος ὅμως αὐτὴ τὴ φορὰ καὶ ὄχι ταπεινός, γιὰ νὰ κρίνῃ τοὺς ζωντανούς καὶ τοὺς νεκρούς, καὶ ὅτι ἡ βασιλεία Του αὐτὴ θὰ εἶναι αἰώνια.

Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΣΩΤΗΡΑΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ.

Ὁ Χριστὸς ἦρθε στὸν κόσμον σὰν τέλειος ἄνθρωπος καὶ τέλειος Θεός. Ἐπρεπε νὰ εἶναι ἄνθρωπος, γιατί τὴν ἀνθρωπότητα ἔπρεπε νὰ σώσῃ, πὺν εἶχε ἁμαρτήσῃ. Ἐπρεπε νὰ εἶναι καὶ Θεός, γιατί τὸ ἁμάρτημα τοῦ ἀνθρώπου ἦταν πολὺ μέγαλο, ἀφοῦ ἦταν παρακοὴ στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀνθρωπότης μόνη της δὲν μποροῦσε νὰ σωθῇ· ἦταν λοιπὸν ἀνάγκη αὐτὸς ὁ Θεὸς νὰ ἔρθῃ, νὰ γίνῃ ἄνθρωπος, γιὰ νὰ σωθῇ ὁ κόσμος.

Ὁ Σωτὴρας ἔσωσε τὸν κόσμον μὲ τὴ διδασκαλία Του, μὲ τὸ παράδειγμά Του καὶ τέλος μὲ τὸ σταυρικὸ Του θάνατο.

Ὁ Σωτὴρας δίδαξε τὴν τελειότερη ἠθικὴ καὶ δογματικὴ διδασκαλία. Δίδαξε ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι πατέρας ὅλων τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐπομένως ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι μεταξύ τους ἀδελφοί. Σὰν ἀδελφοὶ δὲ πὺν εἶναι, πρέπει ν' ἀγαπᾷ ὁ ἓνας τὸν ἄλλο καὶ ἀκόμη ν' ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἐχθρό του.

Τὴ διδασκαλία του ὁ Σωτὴρας τὴν παρουσίασε σὲ διάφορες ὁμιλίες καὶ σὲ παραβολές. Κυρίως ὅμως ἡ διδασκαλία τοῦ Σωτῆρα βρίσκεται στὴν «ἐπὶ τοῦ ὄρους ὁμιλία Του».

Ὁ Σωτὴρας ὄχι μόνο δίδαξε, παρὰ καὶ ἐφάρμοσε ὁ ἴδιος τὴ διδασκαλία του. Δίδαξε τὴν τα-

πεινοφρονύνη κι ὁ ἴδιος ἔνιψε τὰ πόδια τῶν μαθητῶν Του. Δίδαξε τὴν ἀνεξικακία καὶ ὁ ἴδιος ὑπέφερε τὶς βριστὲς καὶ τὰ χτυπήματα χωρὶς νὰ θυμώσει. Δίδαξε τὴν ἀγάπη στοὺς γονεῖς καὶ Αὐτὸς ἐνῶ βρισκόταν στὸ σταυρὸ καὶ ὑπόφερε, φρόντισε γιὰ τὴ μητέρα του. Δίδαξε νὰ συγχωροῦμε τοὺς ἄλλους ὅταν μετανοοῦν καὶ Αὐτὸς συγχώρεσε τὸ ληστὴ ποὺ μετάνιωσε. Δίδαξε τὴν ἀγάπη στοὺς ἐχθρούς μας καὶ Αὐτός, ὅταν βρισκόταν ἐπάνω στὸ σταυρό, παρακάλεσε τὸν Πατέρα Του νὰ συγχωρέσῃ τοὺς σταυρωτὲς του, γιὰτὶ δὲν ἤξεραν τί κάνουν.

Τέλος ὁ Σωτήρας, γιὰ νὰ σφραγίσῃ τὴ διδασκαλία Του καὶ νὰ δείξῃ σὲ μᾶς ὅτι πρέπει νὰ θυσιάσωμε καὶ τὴ ζωὴ μας ἀκόμη στὸ καθήκον μας καὶ στὸ θέλημά Του, σταυρώθηκε.

Ὁ Χριστὸς πῆγε στὸν Ἄδην, γιὰτὶ ἔπρεπε καὶ οἱ νεκροὶ νὰ σωθοῦν.

Τὴν τρίτη μέρα ἀναστήθηκε, γιὰτὶ δὲν μπορούσε ὁ Ἄδης νὰ κρατήσῃ τὸν Κύριο τῆς ζωῆς.

Ἐμείνει μὲ τοὺς μαθητὲς Του 40 μέρες διδάσκοντάς τους καὶ τὴν τεσσαρακοστὴ μέρα ἀναλήφθηκε στὸν οὐρανό· ὁ Πατέρας Του Τὸν κάθησε στὰ δεξιὰ Του, γιὰ νὰ τὸν τιμήσῃ ποὺ ξεπλήρωσε τὸ ἔργο Του, δηλαδὴ τὴ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου.

Τέλος, σὲ χρόνον ποὺ κανεὶς δὲ γνωρίζει, θὰ ἔρθῃ γεμάτος δόξα καὶ τιμὴ—ὅπως μᾶς διδάσκει ἡ

περικοπή τοῦ Εὐαγγελίου τῆς Μελλούσης Κρίσεως—γιὰ νὰ κρίνῃ τὸν κόσμον· καὶ ἡ βασιλεία του δὲ θὰ ἔχῃ τέλος.

ΤΟ ΑΓΙΟ ΠΝΕΥΜΑ

Τὸ 8ο ἄρθρο τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως μᾶς διδάσκει γιὰ τὸ τρίτο πρόσωπο τῆς Ἁγίας Τριάδος, τὸ Ἅγιο Πνεῦμα :

«Καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ Κύριον, τὸ Ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν προφητῶν».

Κι ἐδῶ θὰ ἐννοήσωμε τὸ ρῆμα πιστεύω.

Τὸ Πνεῦμα λέγεται **Ἅγιον**, γιὰτὶ εἶναι ἀναμάρτητο.

Κύριον, γιὰτὶ ἐξουσιάζει καὶ αὐτὸ τὸν κόσμον ὅπως ὁ Πατέρας καὶ ὁ Υἱός.

Ζωοποιόν λέγεται τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, γιὰτὶ χαρίζει πνευματικὴ ζωὴ στοὺς πιστοὺς.

Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ὅπως δίδαξε καὶ ὁ Σωτήρας, στέλνεται μόνο ἀπὸ τὸν Πατέρα.

Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα πρέπει νὰ τὸ προσκυνούμε καὶ νὰ τὸ δοξάζωμε, ὅπως προσκυνούμε καὶ δοξάζωμε τὰ δύο ἄλλα πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος, τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱό.

Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα φώτισε τοὺς προφῆτες καὶ μετὰ τὴ βοήθειά του προφήτευσαν αὐτοὶ στοὺς Ἰουδαίους τὸν ἐρχομὸ τοῦ Κυρίου καὶ τὴ σωτηρίαν τοῦ κόσμου ἀπ' αὐτόν.

Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα φώτισε καὶ τοὺς Ἀποστόλους τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς.

Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἀπὸ τότε μένει πάντα στὴν Ἐκκλησία καὶ τὴ φυλάττει ἀπὸ κάθε πλάνης, τὴν ὁδηγεῖ στὴν ἀλήθεια καὶ καλεῖ τὸν κάθε ἄνθρωπο σὲ μετάνοια καὶ σὲ πίστιν στὸν Ἰησοῦ Χριστό. Ἐκεῖνος ποὺ μετανοεῖ καὶ πιστεύει γίνεται ἄνθρωπος ἐνάρετος, τέλειος χριστιανὸς καὶ τὸ δείχνει μετὰ καλὰ του ἔργα.

Ὅστε γιὰ νὰ σωθῇ ἓνας ἄνθρωπος, πρέπει νὰ συνεργήσῃ ἡ Θεία Χάρη, χωρὶς ὅμως νὰ λείψῃ καὶ ἡ δική του θέλησις· μόνο τὸ ἓνα δὲν μπορεῖ νὰ κατορθώσῃ τὴ σωτηρία του.

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Τὸ 9ο ἄρθρο μᾶς διδάσκει γιὰ τὴν Ἐκκλησία. Καὶ λέγει: «Εἰς μίαν Ἀγίαν καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν».

Μία λέγεται ἡ Ἐκκλησία, γιατί μία εἶναι ἡ κεφαλὴ της, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, μιὰ ἡ διδασκαλία της καὶ μιὰ ἡ λατρεία της.

Ἀγία λέγεται ἡ Ἐκκλησία, γιατί ἡ κεφαλή της (ὁ Χριστός) εἶναι ἁγία. Ἡ ἴδια εἶναι ἀναμάρτητη καὶ ἔχει σκοπὸ νὰ κάμῃ καὶ τοὺς πιστοὺς ἁγίους.

Καθολικὴ λέγεται ἡ Ἐκκλησία, γιατί ἔχει σκοπὸ νὰ περιλάβῃ στοὺς κόλπους της ὅλο τὸν κόσμον.

Ἀποστολικὴ λέγεται ἡ Ἐκκλησία, γιατί τὴν ἱδρυσεν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ἀλλὰ τὴν διάδωσαν οἱ Ἀπόστολοι καὶ κρατεῖ ἀμετάβλητη τὴ διδασκαλία των.

Χριστιανικὴ Ἐκκλησία ὅταν λέμε, ἐννοοῦμε τὸ ναό, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ πιστεύουν τὸν Κύριο ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστό γιὰ σωτῆρα τοῦ κόσμου καὶ τὸν ἀναγνωρίζουν γιὰ κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁρθόδοξη λέγεται ἡ Ἐκκλησία μας, γιατί κρατεῖ ἀγνή καὶ ἀμετάβλητη τὴ διδασκαλία τοῦ Σωτῆρα καὶ τῶν Ἀποστόλων. Ἡ διδασκαλία αὐτὴ ἀναπτύχθηκε σωστὰ στὶς ἑπτὰ Οἰκομενικὰς Συνόδους. Ἐπομένως ἡ μόνη Ἐκκλησία ποὺ δικαιούται νὰ λέγεται: μία, ἁγία, καθολικὴ καὶ ἀποστολική, εἶναι ἡ Ὁρθόδοξος Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία.

Τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας χωρίζονται σὲ δύο: σὲ κληρικοὺς καὶ σὲ λαϊκοὺς. Κληρικοὶ εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ διοικοῦν τὴν Ἐκκλησία καὶ ἱε-
ρουργοῦν. Λαϊκοὶ εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ παραδέχονται τὴ Χριστιανικὴ πίστιν.

Οἱ κληρικοὶ ἔχουν ὠρισμένα καθήκοντα καὶ αὐτὰ εἶναι: 1) νὰ κάνουν τὸ κήρυγμα, 2) νὰ ἐκτελοῦν τὰ μυστήρια, ποὺ γι' αὐτὰ θὰ μιλήσουμε στὸ ἐπόμενο κεφάλαιο, 3) νὰ ἐξομολογοῦν τοὺς πιστοὺς κλπ.

Οἱ λαϊκοὶ πάλι ἔχουν ὑποχρέωση νὰ σέβωνται καὶ νὰ ὑπακούουν στὶς διατάξεις τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν κληρικῶν καὶ νὰ τοὺς συντηροῦν, ὥστε νὰ παρουσιάζονται ἀξιοπρεπεῖς.

Στὴν πρώτη ἐποχὴ τῆς Ἐκκλησίας παρουσιάστηκαν μερικοὶ ποὺ διάστρεψαν τὴν ὀρθὴ Χριστιανικὴ διδασκαλίαν. Οἱ ἄνθρωποι αὗτοὶ ὠνομάστηκαν αἰρετικοὶ καὶ ἡ διδασκαλία τοὺς αἵρεση. Ἡ Ἐκκλησία μας, γιὰ νὰ μὴ συμβαίνουν ταραχὲς ἀνάμεσα στοὺς Χριστιανούς, καλοῦσε τὶς Οἰκουμενικὰς συνόδους καὶ αὐτὲς ἔδιναν τὴ σωστὴ λύση στὰ ζητήματα, σύμφωνα μὲ τὸ πνεῦμα τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ.

Ὡς τὸν ἑνὰτο αἰῶνα ἡ Ἐκκλησία ἦταν μία καὶ ἀχώριστη. Ὑστερα ὅμως ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία χωρίστηκε ἀπὸ τὴν Ἀνατολικήν. Ἔτσι ἔγινε τὸ **σχίσμα**, καθὼς ὠνομάστηκε αὐτὸς ὁ χωρισμός. Ἀφορμὴ στὸ σχίσμα ἔδωσαν οἱ πατριάρχες τῆς Ρώμης, οἱ λεγόμενοι Πάπαι, ποὺ θέλησαν ἀπὸ ἀλαζονείαν νὰ ὑποτάξουν στὴ δική τους διοίκησιν ὅλη τὴν Ἐκκλησίαν.

Ἐπειτα, τὸ 160 αἰῶνα, ἀπὸ τοὺς Λυτικοὺς χωρίστηκαν οἱ λεγόμενοι Διαμαρτυρόμενοι ἢ Προτεστάντες. Αὐτοὶ χωρίστηκαν ἐξ αἰτίας πού οἱ Πάπαι ἔκαναν καταχρήσεις στὴ διοίκηση, στὴ διδασκαλία καὶ στὴ λατρεία τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐμπορεύονταν τὴν Θρησκεία.

ΤΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ

Τὸ 10ο ἄρθρο τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως λέγει τὰ ἑξῆς :

«Ὁμολογῶ ἐν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν» καὶ μᾶς διδάσκει γιὰ τὰ **μυστήρια**.

Ὁ Χριστὸς καὶ οἱ Ἀπόστολοι ὥρισαν μερικὲς ἰδιαίτερες τελετές, πού ὅταν γίνονται μεταδίδεται στοὺς πιστοὺς ἡ Χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Κι ἐπειδὴ ἡ μετάδοση αὐτῆς τῆς Χάρης γίνεται μὲ τρόπο μυστηριώδη, γι' αὐτὸ λέγονται οἱ τελετὲς αὐτὲς **μυστήρια**.

Μυστήρια λοιπὸν εἶναι οἱ ἱερὲς ἐκεῖνες τελετὲς τῆς Ἐκκλησίας μας, πού μ' αὐτὲς μεταδίδεται στοὺς πιστοὺς μὲ σημεῖα ἢ Θεία Χάρις χωρὶς νὰ φαίνεται.

Τὰ μυστήρια εἶναι ἑπτὰ. Τέσσερα ἀπὸ αὐτὰ εἶναι ὑποχρεωτικά, δηλαδὴ ὀφείλει κάθε χριστιαν-

νός νὰ ἐκτελῇ· τὰ ἄλλα τρία εἶναι προαιρετικά, δηλαδὴ ὅποιος θέλει τὰ ἐκτελεῖ.

Τὰ ὑποχρεωτικά εἶναι: 1) τὸ **Βάπτισμα** 2) τὸ **Χρῖσμα**, 3) ἡ **Θεία Εὐχαριστία** καὶ 4) ἡ **Ἑξομολόγησις**.

Τὰ προαιρετικά εἶναι: 1) τὸ **Εὐχέλαιο**, 2) ὁ **Γάμος** καὶ 3) ἡ **Ἱερωσύνη**.

Ἀπὸ αὐτὰ πάλι τὸ Βάπτισμα, τὸ Χρῖσμα καὶ ἡ Ἱερωσύνη γίνονται μόνο μιὰ φορά, τὰ ἄλλα ξαναγίνονται πολλές φορές.

Γιὰ νὰ ἐπενεργήσῃ ἓνα μυστήριον, χρειάζονται τὰ Ὁρατὰ Σημεῖα καὶ ἡ Θεία Χάρις. Κάθε μυστήριον ἔχει ἰδιαίτερα συστατικά.

Τὰ μυστήρια ἐκτελοῦν μόνο οἱ κληρικοί. Ὁ ἐπίσκοπος ἐκτελεῖ ὅλα τὰ μυστήρια. Ὁ ἱερέας ἐκτελεῖ ὅλα τὰ μυστήρια ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἱερωσύνη. Ὁ διάκονος δὲν ἐκτελεῖ κανένα μυστήριον ἐκτὸς ἀπὸ τὸ Βάπτισμα, πὺν σὲ ἀνάγκη μπορεῖ νὰ τὸ ἐκτελέσῃ καὶ ἓνας λαϊκός.

ΤΟ ΒΑΠΤΙΣΜΑ

Τὸ **Βάπτισμα** εἶναι μυστήριον, πὺν μὲ αὐτὸ καθαρίζεται ὁ βαπτιζόμενος ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες του. Γιὰ νὰ γίνῃ ἓνας ἄνθρωπος Χριστιανός, πρέπει νὰ βαπτισθῇ.

Τὸ Βάπτισμα τὸ καθιέρωσε ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, «Ὅταν ἔστειλε τοὺς μαθητὲς του στὸ κήρυγμα, παράγγειλε νὰ βαπτίζουν «εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος».

Σύμφωνα λοιπὸν μὲ τὴν ἐντολὴ αὐτῇ τοῦ Χριστοῦ, οἱ Ἀπόστολοι δίδασκαν τὶς κυριώτερες ἀλήθειες τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ἔπειτα βάπτιζαν ἐκείνους ποὺ ἤθελαν νὰ γίνουν Χριστιανοί, ἀφοῦ ὁμολογοῦσαν πρῶτα τὴν πίστη τους στὸ Χριστό.

Ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς βαπτίσθηκε ἀπὸ τὸν Ἰωάννη τὸν Πρόδρομο στὸν ποταμὸ Ἰορδάνη.

Οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ βαπτίζονταν σὲ μεγάλη ἡλικία. Ἀργότερα ὅμως, ποὺ ὁ Χριστιανισμὸς γενικεύτηκε, γιὰ νὰ μὴν πεθαίνουν τυχὸν ἀβάπτιστα τὰ παιδιά, ἐκράτησε ἡ συνήθεια νὰ βαπτίζονται μικρὰ (νήπια, νηπιοβαπτισμός). Κι ἐπειδὴ τὰ μικρὰ δὲν μποροῦν νὰ ὁμολογήσουν τὴν πίστη τους, ὠρίστηκε νὰ ὁμολογῇ τὴν πίστη γιὰ τὸ βαπτιζόμενο ὁ νουνὸς (ἀνάδοχος). Γι' αὐτὸ ὁ νουνὸς ἀναλαμβάνει τὴν εὐθύνη νὰ διδάξῃ τὸ παιδί ποὺ βάπτισε τῇ Χριστιανικῇ θρησκείᾳ καὶ νὰ τὸ βοηθήσῃ στὴ μόρφωσή του σὰν πνευματικὸς πατέρας ποὺ εἶναι.

Μιὰ κακὴ συνήθεια εἶναι νὰ νομίζουμε πὼς, ὅσο περισσότερα παιδιά βαπτίζουμε, τόσο πὺλ καλὸ γάνομε στὴν ψυχὴ μας. Αὐτὸ δὲν εἶναι σωστό, γιατί,

όσο περισσότερα παιδιά βαπτίση κανείς, τόσο λιγώτερο μπορεί να φροντίση γι' αυτά.

Όρα τὰ Σημεῖα στοῦ Βάπτισμα εἶναι : 1) τὸ νερό, 2) τὸ λάδι, 3) ἡ κατάδυση στοῦ νεροῦ τρεῖς φορές καὶ 4) ἡ ἀγιαστικὴ εὐχή.

Θεία Χάρις. Μὲ τὸ Βάπτισμα ὁ ἄνθρωπος καθαρίζεται ἀπὸ τὴν προπατορικὴ ἁμαρτία, ἂν εἶναι ἀνήλικος. Ἐάν εἶναι ἐνήλικος, φεύγουν ἀπὸ αὐτὸν καὶ ὅσες ἁμαρτίες ἔχει κάμει. Αὐτὸ μᾶς τὸ λέγει καὶ τὸ 10 ἄρθρο : «ὁμολογῶ ἐν Βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν».

Τὸ νερὸ συμβολίζει ὅτι, ὅπως ὁ ἄνθρωπος καθαρίζει τὸ σῶμα του μὲ τὸ νερό, ἔτσι ἡ ψυχὴ καθαρίζεται μὲ τὴ Χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Τὸ λάδι συμβολίζει ὅτι καθαρίζεται ὁ βαπτιζόμενος ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες, ὅπως τὸν παλιὸ καιρὸ καθάριζαν τὶς πληγὲς μὲ λάδι.

Ἡ τριττὴ κατάδυση καὶ ἀνάδυση μέσα στοῦ νεροῦ συμβολίζει τὴν τριήμερον ταφὴ καὶ ἀνάστασις τοῦ Σωτῆρα.

Ἡ ἀγιαστικὴ εὐχὴ λέγεται γιὰ νὰ ἐπενεργήσῃ στὸ μυστήριον ἢ Θεία Χάρις.

Ὁ βαπτιζόμενος πρέπει νὰ βυθίζεται μέσα στοῦ νεροῦ, ἂν ὅμως τὸ βούτηγμα στοῦ νεροῦ εἶναι φόβος νὰ βλάψῃ ἓνα παιδί ἄρρωστο, τότε τὸ ραντίζουν μὲ τὸ νερό.

Σὲ μεγάλη ἀνάγκη καὶ ἂν ὑπάρχῃ φόβος νὰ πεθάνῃ τὸ παιδί ἀβάπτιστο, τότε τὸ βαπτίζουν στὸν ἀέρα. Τότε ὅποιοσδήποτε, καὶ γυναῖκα ἀκόμη, ὑψώνει τὸ παιδί στὸν ἀέρα τρεῖς φορὲς στὸ ὄνομα τῆς Ἀγίας Τριάδος καὶ τὸ παιδί θεωρεῖται βαπτισμένο. Ἐὰν ὅμως ζήσῃ, τότε γίνεται ὅλη ἡ ἄλλη ἱεροτελεστία ἐκτὸς ἀπὸ τὴν τρίτῃ κατάδυση καὶ ἀνάδυση.

Τὸ Βάπτισμα εἶναι ἀπὸ τὰ μυστήρια ποὺ δὲν ἐπαναλαμβάνονται στὸ ἴδιο πρόσωπο.

ΤΟ ΧΡΙΣΜΑ

Τὸ **Χρῖσμα** εἶναι μυστήριο, ποὺ σ' αὐτὸ ὁ ἱερέας χρίει (ἀλείφει) τὸ βαπτισμένο παιδί μὲ ἁγιασμένο λάδι, γιὰ νὰ μεταδοθοῦνε σ' αὐτὸ τὰ χαρίσματα τοῦ Ἀγίου Πνεύματος.

Εὐθὺς μετὰ τὸ Βάπτισμα ὁ ἱερέας χρίει σταυρωτὰ τὰ κυριώτερα μέλη τοῦ βαπτισμένου μὲ μύρο, γιὰ ν' ἁγιαστοῦν: τὸ μέτωπο, γιὰ νὰ σκέπτεται πάντοτε ἀγαθὰ πράγματα, τὰ χέρια γιὰ νὰ κάνῃ καλὰ ἔργα, τὰ πόδια, γιὰ νὰ περπατᾷ πάντα στὸν καλὸ δρόμο κτλ.

Τὸ μύρο εἶναι ἓνα λάδι ποὺ φτιάνεται ἀπὸ 40 μυρωδικά, ἀλλὰ τὸ κυριώτερο εἶναι τὸ λάδι. Τὰ

πολλά μυρωδικὰ σημαίνουν τὰ πολλὰ χαρίσματα πὺν δίνει τὸ μύρο.

Ὁ ἱερέας ὅταν ἀλείφῃ τὸ βρέφος λέγει : « Σφραγὶς δωρεᾶς Πνεύματος ἁγίου, Ἀμήν », πὺν θὰ πῇ : « Τὸ ἅγιο μύρο εἶναι ἡ ἐπισφράγιση τῶν χαρισμάτων πὺν δόθηζαν στὸ βαπτισμένο ».

Ἡ Ἐκκλησία μας παίρνει τὸ μύρο ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖο τῆς Κωνσταντινουπόλεως, γιὰ νὰ δείξῃ τὸ στενὸ σύνδεσμο καὶ τὴ μεγάλη τιμὴ πὺν ἔχει στὸ Πατριαρχεῖο. Τὸ μύρο παρασκευάζεται στὸ Πατριαρχεῖο τῇ Μεγάλῃ Τετάρτῃ καὶ ἀγιάζεται στὴ λειτουργία τῆς Μεγάλῃς Πέμπτης. Στὴ λειτουργία αὕτῃ παίρνει μέρος ὅλη ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῶν Πατριαρχείων.

Τὸ μυστήριον τοῦ Χρίσματος συστήθηκε ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους. Οἱ Ἀπόστολοι ὅταν βάπτιζαν, ἔβαναν τὰ χέρια τῶν πάνω στὴν κεφαλὴ τοῦ βαπτιζομένου. Ἐπειδὴ ὁμως γίνονταν πολλοὶ Χριστιανοὶ καὶ δὲν μποροῦσιν πιά νὰ προφταίνουν οἱ Ἀπόστολοι ὅλους, γι' αὐτὸ ἔγινε χρῆσι τοῦ ἁγιασμένου μύρου.

• Ὁ ρα τὰ σημεῖα στὸ Χρῆσμα εἶναι : 1) τὸ λάδι μὲ τὰ μυρωδικὰ (τὸ μύρο) καὶ 2) ἡ ἁγιαστικὴ εὐχή.

Θεία Χάρις. Τὸ μύρο : 1) ἀγιάζει τὸ σῶμα καὶ τὸ νοῦ τοῦ βαπτιζομένου καὶ 2) μεταδίδει σ' αὐτὸν

τὰ χαρίσματα τοῦ ἁγίου Πνεύματος, πὺν εἶναι ἡ χαρά, ἡ πίστη, ἡ ἀγάπη, ἡ ἐλπίδα, ἡ σοφία, ἡ εἰρήνη, ἡ ἐγκράτεια καὶ ὅλες γενικὰ οἱ ἀρετὲς πὺν πρέπει νὰ ἔχη ὁ χριστιανός.

Τὸ Χρῖσμα εἶναι καὶ αὐτὸ ἀπὸ τὰ μυστήρια-πὺν δὲν ἐπαναλαμβάνοντα στὸ ἴδιο πρόσωπο.

Η ΜΕΤΑΝΟΙΑ

Ἡ *Μετάνοια* ἢ *Ἐξομολόγησις* εἶναι μυστήριο πὺν σ' αὐτὸ ἐξομολογούμεθα στὸν ἱερέα τὶς ἁμαρτίες μας γιὰ νὰ λάβωμε συγχώρησι. Συστήθηκε ἀπὸ τὸν ἴδιο Σωτῆρα, ὅταν εἶπε στοὺς μαθητὲς του, ὅτι σὲ κείνους πὺν χαρίζουν αὐτοὶ τὶς ἁμαρτίες χαρίζονται καὶ σὲ κείνους πὺν δὲ χαρίζουν δὲ χαρίζονται. Οἱ Ἀπόστολοι τὴν ἐξουσία αὐτὴ τὴ μετὰδωσαν στοὺς διαδόχους των. Ὁ Χριστιανός, ὕστερα ἀπὸ τὸ βάπτισμα, πὺν σ' αὐτό, ὅπως μάθαμε, τοῦ χαρίστηκαν οἱ ἁμαρτίες, δὲν παύει νὰ κάνη ἄλλες. Γι' αὐτὸ ὁ πανάγαθος Θεός, ἐπειδὴ δὲ θέλει νὰ χαθῇ ὁ ἄνθρωπος αὐτός, τοῦ δίνει τὸ δικαίωμα νὰ πάη στὸν ἱερέα, νὰ ἐξομολογηθῇ σ' αὐτὸν τὶς ἁμαρτίες του καὶ νὰ μετανοήσῃ εἰλικρινῶς. Τότε ὁ ἱερέας διαβάζει τὴ συγχωρητικὴ εὐχὴ καὶ θέτει τὰ χέρια στὴν κεφαλὴ τοῦ πιστοῦ, γιὰ νὰ τοῦ συγχωρηθοῦν οἱ ἁμαρτίες.

Ὁ ρα τὰ σημεῖα στὴ Μετάνοια εἶναι : 1) ἡ ἐξομολόγησις τῶν ἁμαρτιῶν ἀπὸ τὸν πιστό, 2) ἡ συγχωρητικὴ εὐχὴ ποὺ διαβάζει ὁ ἱερέας καὶ 3) ἡ ἐπίθεσις τῶν χειρῶν τοῦ ἱερέα στὸν ἐξομολογούμενο.

Θεῖα Χάρις. Μὲ τὸ μυστήριον αὐτὸ συγχωροῦνται οἱ ἁμαρτίες ἐκείνων ποὺ ἐξομολογοῦνται. Ἐπίσης μὲ τὸ μυστήριον αὐτὸ ἐνούμεθα πάλι μὲ τὸ Θεὸ καὶ μὲ τὴν Ἐκκλησίαν, ποὺ μᾶς εἶχαν ἀπομακρύνει οἱ ἁμαρτίες μας.

Τὸ μυστήριον αὐτὸ γίνεται κάθε φορὰ ποὺ θέλομε νὰ κοινωνήσωμε.

ΘΕΙΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ

Ἡ *Θεῖα Εὐχαριστία* ἢ *Θεῖα Κοινωνία* ἢ *Μετάληψις* εἶναι μυστήριον, ποὺ σ' αὐτὸ πιστεύομε ὅτι μὲ τὴν Θεῖαν Μετάληψιν κοινωνοῦμε τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Σωτῆρα.

Τὸ μυστήριον αὐτὸ τὸ σύστησε ὁ ἴδιος ὁ Σωτήρας τὴ νύχτα τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου. Στὸ Μυστικὸ Δείπνον ὁ Σωτήρας, ἀφοῦ πῆρε τεμάχιο ἄρτου, τὸ εὐλόγησε, εὐχαρίστησε τὸ Θεὸ καὶ ἀφοῦ τὸ ἔκοψε τὸ μοίρασε στοὺς μαθητὲς του λέγοντας : «Λάβετε φάγετε, τοῦτο ἐστὶ τὸ σῶμά μου». Ἐπειτα πῆρε ἓνα ποτήρι γεμάτο κρασί καὶ ἀφοῦ εὐχαρί-

στησε τὸ Θεὸ τὸ εὐλόγησε καὶ τὸ ἔδωσε στοὺς μαθητὲς του καὶ εἶπε: «Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες, τοῦτο ἐστὶ τὸ αἷμά μου».

Σύμφωνα λοιπὸν μὲ τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ Κυρίου, στὸ μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας μεταλαβαίνομε τὸ τίμιον σῶμα καὶ τὸ τίμιον αἷμα τοῦ Χριστοῦ.

Γι' αὐτό, ὅταν θέλωμε νὰ κοινωνήσωμε, πρέπει νὰ προπαρασκευαζόμαστε μὲ νηστεία, μὲ μετάνοια καὶ μὲ ἐξομολόγησιν.

Ἡ Θεία Εὐχαριστία μοιάζει μὲ τὴ φωτιά: ὅπως ἐκείνη καθαρίζει τὰ διάφορα μέταλλα ἀπὸ τὶς σκουριές των, ἔτσι καὶ αὐτὴ καθαρίζει κείνους ποὺ εἶναι ἄξιοι γιὰ μετάληψιν ἀπὸ κάθε κακὸ στοιχείου τους· ὅπως ἐκείνη καίει τὰ διάφορα πράγματα, ἔτσι καὶ αὐτὴ καίει κείνους ποὺ κοινωνοῦν χωρὶς νὰ εἶναι ἄξιοι γιὰ νὰ κοινωνήσουν· αὐτοὶ κάνουν μεγάλη ἁμαρτία.

Τὸ μυστήριον αὐτὸ λέγεται Εὐχαριστία, γιὰτὶ ὁ Χριστὸς εὐχαρίστησε πρῶτα τὸ Θεὸ καὶ ὕστερα μοίρασε ἄρτον καὶ κρασί στοὺς μαθητὲς του. Λέγεται καὶ Κοινωνία ἢ Μετάληψιν, γιὰτὶ κοινωνοῦμε, μεταλαμβάνομε τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ.

Τὸ μυστήριον αὐτὸ γίνεται σὲ κάθε λειτουργία τὴν ὥρα ποὺ ψέλνουν τὸ «Σὲ ὑμνοῦμεν, σὲ εὐλογοῦμεν, σὲ εὐχαριστοῦμεν, Κύριε, καὶ δεόμεθά

σου ὁ Θεὸς ἡμῶν». Τὴν ὥρα αὐτὴ ὁ ἱερέας λέγει : «Μεταβαλὼν τῷ Πνεύματί σου τῷ Ἁγίῳ» καὶ τὴ στιγμὴ ἐκείνη μεταβάλλεται ὁ ἄρτος σὲ σῶμα καὶ ὁ οἶνος σὲ αἷμα τοῦ Κυρίου.

Οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ μεταλάβαιναν σὲ κάθε λειτουργία, σήμερα ὅμως οἱ Χριστιανοὶ μεταλαβαίνουν τέσσερες φορὲς τὸ χρόνον : τὰ Χριστοῦγεννα, τὸ Πάσχα, τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων καὶ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου.

Τὸ μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας συμβολίζει τὴ μεγάλη θυσία, ποὺ ἔκαμε ὁ Κύριος μὲ τὸ σταυρικὸ Του θάνατο, γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ ρα τὰ Σημεῖα στὸ μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας εἶναι : 1) ὁ ἔνζυμος ἄρτος, 2) ὁ οἶνος, καὶ μάλιστα κόκκινος, ἀνακατεμένος μὲ νερό, γιὰ νὰ θυμίζει τὸ αἷμα μὲ νερό, ποὺ ἔτρεξε ἀπὸ τὴν πληγὴ τοῦ Κυρίου στὸ σταυρό, ὅταν τὸν κέντησε μὲ τὴ λόγχη ὁ στρατιώτης, 3) τὰ λόγια ποὺ λέει ὁ ἱερέας «λάβετε, φάγετε κτλ., πίνετε κτλ.», καὶ 4) ἡ εὐχὴ «μεταβαλὼν τὸ Πνεύματί σου τῷ Ἁγίῳ».

Θεία Χάρις. Ὅταν μεταλαβαίνομε τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, δεχόμεστε συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν μας καὶ ἐνούμεθα μαζί Του.

Τὸ μυστήριον αὐτὸ εἶναι ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ ἐπαναλαμβάνονται.

ΤΟ ΕΥΧΕΛΑΙΟ

Τὸ Εὐχέλαιο εἶναι μυστήριον, πού σ' αὐτὸ ὁ ἱερέας χρίει (ἀλείφει) μὲ ἁγιασμένο λάδι τὸν ἄρρωστο σωματικὰ ἢ ψυχικὰ Χριστιανὸ καὶ παρακαλεῖ νὰ τὸν γιатρέψη ἡ Θεία Χάρις.

Τὸ Εὐχέλαιο συστήθηκε ἀπὸ τὰ χρόνια τῶν Ἀποστόλων. Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη οἱ Χριστιανοί, πού ἦταν ἄρρωστοι σωματικὰ ἢ ψυχικά, ἀλείφονταν ἀπὸ τὸν ἱερέα μὲ ἁγιασμένο λάδι. Ὁ ἱερέας ἀλείφοντας τὸν ἄρρωστο διαβάζει εὐχές, παρακαλώντας τὴ Θεία Χάρις τοῦ Ἀγ. Πνεύματος νὰ θεραπεύσῃ τὸν ἄρρωστο.

Εἶναι ἀπὸ τὰ μυστήρια τὰ προαιρετικά καὶ ὅσες φορὲς τὸ ζητήσῃ ὁ Χριστιανός, ἢ Ἐκκλησία μας τὸ ἐκτελεῖ.

Οἱ Χριστιανοὶ συνηθίζουν νὰ κάνουν τὸ μυστήριον τοῦ Εὐχελαίου τὴ Μεγάλῃ Τετάρτῃ, γιὰ νὰ παρασκευαστοῦν γιὰ τὴν κοινωνία τῆς Μεγάλης Πέμπτης.

Τὸ Εὐχέλαιο τὸ κάνει ὁ ἐπίσκοπος ἢ ἐπὶ ἑπτὰ ἱερεῖς, ἀλλὰ μπορεῖ νὰ τὸ κάμῃ καὶ ἓνας.

Ὅρα τὰ Σημεῖα στὸ μυστήριον αὐτὸ εἶναι : 1) τὸ λάδι, πού ἔχει δύναμις θεραπευτικῇ, 2) οἱ ἐπὶ εὐχές πού λέγει ὁ ἱερέας.

Θεία Χάρις. Ἡ χάρις πού μεταδίδεται στὸ

μυστήριο αὐτὸ εἶναι ἡ ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν καὶ ἡ
ὕγεια γιὰ τὸ σῶμα.

Ο ΓΑΜΟΣ

Ὁ Γάμος εἶναι μυστήριο πού σ' αὐτὸ μὲ τις
εὐλογίες τῆς Ἐκκλησίας ἐνώνονται ἄντρας καὶ γυ-
ναίκα καὶ μεταδίδεται σ' αὐτοὺς ἡ Θεία Χάρη.

Τὸ μυστήριο τοῦ Γάμου εἶναι ἀρχαῖο ὅσο καὶ
ὁ κόσμος. Ὁ Θεὸς εὐλόγησε τοὺς πρωτόπλαστους
καὶ τοὺς εἶπε ν' αὐξάνουν καὶ νὰ πληθαίνουν. Ὁ
Χριστὸς μὲ τὴν παρουσία του ἁγίασε τὸ Γάμο
στήν Κανά.

Σκοπὸς τοῦ γάμου εἶναι νὰ βοηθοῦνται οἱ σύ-
ζυγοι μεταξύ των, νὰ κάμνουν τέκνα καὶ ν' αὐ-
ξάνη τὸ ἀνθρώπινο γένος.

Ἀπαραίτητος ὅρος γιὰ τὸ Γάμο εἶναι ἡ ἀμοι-
βαία συγκατάθεση. Ἐκεῖνοι πού θὰ ἐνωθοῦν μὲ
τὸ Γάμο πρέπει νὰ ἔχουν τὴ νόμιμη ἡλικία, νὰ μὴ
ἔχουν συγγένεια σωματικὴ ἢ πνευματικὴ (δηλ.
ἀπὸ βάπτισμα) καὶ νὰ ἔχουν ἀμοιβαία ἀγάπη.
Ἔχουν ὑποχρέωση στὰ παιδιά τους νὰ δώσουν
ἀνατροφή Χριστιανικὴ.

Στὸ Γάμο γίνονται δύο τελετές: μιὰ οἱ ἀρρα-
βῶνες, πού ὁ ἱερέας ἀλλάζει τὰ δαχτυλίδια τοῦ γαμ-
ποῦ καὶ τῆς νύφης, ἡ ἄλλη τὸ στεφάνωμα (στέ-

ψη), πὺν ἀλλάζονται τὰ στέφανα, γιὰ νὰ δείξη ἡ Ἐκκλησία πόση τιμὴ δίνει σ' αὐτοὺς πὺν ἔρχονται σὲ Γάμο.

Ὁ Γάμος δὲ διαλύεται παρὰ μόνο σὲ ἐξαιρετικὲς περιστάσεις.

Ἀπὸ τοὺς κληρικοὺς οἱ ἐπίσκοποι δὲν παντρεύονται· οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ διάκονοι παντρεύονται, ἀλλὰ προτοῦ νὰ χειροτονηθοῦν. Οἱ καλόγηροι δὲν παντρεύονται.

Οἱ Ὁρθόδοξοι ἔχουν δικαίωμα νὰ ἔρθουν σὲ δεύτερο καθὼς καὶ σὲ τρίτο Γάμο.

Ὁ ρα τὰ Σημεῖα. Ὁρατὰ σημεῖα στὸ Γάμο εἶναι : 1) ἡ συγκατάθεση ἐκείνων πὺν θὰ ἐνωθοῦν, 2) τὰ δαχτυλίδια, 3) τὰ στέφανα, 4) τὰ λόγια τοῦ ἱερέα «στέφεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ....» καὶ 5) τὸ κρασί, πὺν συμβολίζει τὸν κοινὸ βίον καὶ τὶς κοινὲς περιπέτειες στὴ ζωὴ.

Θεῖα Χάρις. Ἀγιάζεται ὁ κοινὸς σύνδεσμος τῶν συζύγων.

Η ΙΕΡΩΣΥΝΗ

Ἡ *Ἱερωσύνη* εἶναι μυστήριον, πὺν σ' αὐτὸ μεταδίδεται στὸ χειροτονούμενον ἡ Θεῖα Χάρις καὶ ἔτσι γίνεται ἄξιος λειτουργὸς τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ Ἱερωσύνη λέγεται καὶ Χειροτονία, γιὰτὶ ὁ ἐπίσκοπος βάζει τὰ χέρια ἐπάνω στὸ κεφάλι τοῦ

χειροτονουμένου· τὴν ὥρα πού τοῦ διαβάξει τὴν εὐχή, γιὰ νὰ κατεβῇ σ' αὐτὸν ἡ Θεία Χάρις.

Τὸ μυστήριον αὐτὸ τὸ σύστησε ὁ Κύριος, ὅταν παράγγειλε στοὺς μαθητὲς του νὰ κηρύττουν τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ τελοῦν τὰ μυστήρια.

Οἱ βαθμοὶ τῆς Ἱερωσύνης εἶναι τρεῖς: 1) τοῦ Ἐπισκόπου, 2) τοῦ Ἱερέα καὶ 3) τοῦ Διακόνου.

Οἱ διάκονοι καὶ οἱ ἱερεῖς χειροτονοῦνται ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπο. Ὁ ἐπίσκοπος χειροτονεῖται ἀπὸ τρεῖς τουλάχιστον ἐπισκόπους.

Τὴν Ἐκκλησίαν μας τὴν διοικεῖ ἡ **Ἱερὰ Σύνοδος**, πού ἐδρεύει στὴν Ἀθήνα.

Ὁ ρατὰ Σημεῖα: ἡ ἐπίθεσις τῶν χειρῶν τοῦ ἐπισκόπου στὸ χειροτονούμενον, 2) ἡ εὐχή πού διαβάζεται ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπο τὴν ὥρα πού βάζει τὰ χέρια του γιὰ τὴ χειροτονία, καὶ 3) τὰ λόγια πού λέει ὁ ἐπίσκοπος ὅταν τελῇ τὴ χειροτονία «ἄξιος, ἄξιος» καὶ πού ἐπαναλαμβάνονται ἀπὸ τὸν παριστάμενον λαόν.

Θεία Χάρις. Μεταδίδεται στὸν κληρικὸ ἡ Θεία Χάρις νὰ τελῇ τὰ μυστήρια, νὰ διδάσκη τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ διευθύνῃ τοὺς πιστοὺς τῆς περιφερείας του.

ΤΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ ΣΤΗ ΔΥΤΙΚΗ ΚΑΙ ΣΤΗ ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΟΜΕΝΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία παραδέχεται, ὅπως καὶ ἡ Ὁρθόδοξη, τὰ ἑπτὰ μυστήρια.

Οἱ Διαμαρτυρόμενοι παραδέχονται μόνο δύο μυστήρια, τὸ Βάπτισμα καὶ τὴ Θεία Εὐχαριστία· ὅλα τὰ ἄλλα τὰ θεωροῦν ἀπλὲς τελετές.

Ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία ἔχει μερικὲς διαφορὰς στὰ μυστήρια καὶ αὐτὲς εἶναι οἱ ἑξῆς:

Στὸ Βάπτισμα ραντίζει τὸ βαπτιζόμενο.

Τὸ Χρίσμα τὸ χόρισε ἀπὸ τὸ Βάπτισμα καὶ τὸ κάνει στὰ 12 ἢ 14 χρόνια τῆς ἡλικίας καὶ τὸ τελεῖ μόνον ὁ ἐπίσκοπος. Ἔτσι ἓνα παιδί μπορεῖ νὰ πεθάνῃ χωρὶς νὰ γίνῃ σ' αὐτὸ τὸ μυστήριο τοῦ Χρίσματος.

Στὴ Θεία Εὐχαριστία δίνουν στοὺς πιστοὺς μόνον ἄρτο. Ἀπὸ τὰ δυὸ εἶδη, οἶνο καὶ ἄρτο, μεταλαβαίνουν μόνον οἱ κληρικοί.

Τὸ Εὐχέλαιο τὸ κάνουν μόνο στοὺς ἐτοιμοθάνατους.

Ὁ Γάμος σ' αὐτοὺς δὲ διαλύεται. Οἱ Διαμαρτυρόμενοι ἔχουν δικαίωμα νὰ κάμουν καὶ τέταρτο γάμο.

Στὴν Ἱερωσύνη οἱ κληρικοὶ ὅλων τῶν βαθμῶν δὲν παντρεύονται.

Η ΜΕΛΛΟΥΣΑ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ Η ΜΕΛΛΟΥΣΑ ΖΩΗ

Τὸ 11 καὶ τὸ 12 ἄρθρα τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως λέγουν: «Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ἀμήν».

Τὰ ἄρθρα αὐτὰ φανερῶνουν τὴν ἐλπίδα τῶν Χριστιανῶν ὅτι οἱ νεκροὶ θ' ἀναστηθούν καὶ ὅτι ὑπάρχει μελλοντικὴ καὶ αἰωνία ζωή. Ὁ ἄνθρωπος ἀποτελεῖται ἀπὸ σῶμα καὶ ψυχή. Ὄταν ὁ ἄνθρωπος πεθάνῃ, τὸ σῶμα του, σὰν ὑλικὸ πού εἶναι, καταστρέφεται καὶ ἡ ψυχὴ του, πού εἶναι πνεῦμα, μένει ἀθάνατη.

Οἱ ψυχὲς τῶν ἀγαθῶν ἀνθρώπων θὰ πᾶνε στὸν Παράδεισο καὶ οἱ ψυχὲς τῶν κακῶν στὴν Κόλαση.

Ὄταν θὰ ξανάρθῃ ὁ Χριστός, ὅπως μᾶς δίδαξε στὴν περικοπὴ γιὰ τὴ Μέλλουσα Κρίση, θὰ κρίνῃ τοὺς ζωντανοὺς καὶ τοὺς νεκροὺς ἀνάλογα μὲ τὶς πράξεις πού ἔκαμαν, κατὰ τὸ πῶς δηλ. φέρονταν στὸν πλησίον τους. Καὶ τότε μὲ τὴν τελειωτικὴ αὐτὴ κρίση, οἱ ἀγαθοὶ θὰ πᾶνε στὸν Παράδεισο καὶ οἱ κακοὶ στὴν Κόλαση.

ΜΕΡΟΣ Β'.

ΗΘΙΚΟ

Ο ΔΕΚΑΛΟΓΟΣ

Στὸ πρῶτο μέρος, στὸ Δογματικό, μάθαμε τί πρέπει νὰ πιστεύουμε. Στὸ δεύτερο μέρος, τὸ Ἠθικό, θὰ μάθουμε τί πρέπει νὰ πράττουμε, γιὰ νὰ εἵμαστε καλοὶ Χριστιανοὶ καὶ νὰ πᾶμε στὸν Παράδεισο.

Τὰ καθήκοντά μας αὐτὰ τὰ μαθαίνομε ἀπὸ τὸ Δεκάλογο, τὶς Δέκα Ἐντολές, ποὺ καθὼς γνωρίζουμε τὶς ἔδωσε ὁ Θεὸς στὸ Μωϋσῆ ἐπάνω στὸ ὄρος Σινᾶ. Οἱ ἐντολές αὐτὲς εἶναι οἱ ἀκόλουθες:

1. Ἐγὼ εἰμὶ Κύριος ὁ Θεός σου· οὐκ ἔσονται σοι θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ.

2. Οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἰδωλον, οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, καὶ ὅσα ἐν τῇ γῇ κάτω καὶ ὅσα ἐν τοῖς ὕδασιν ὑποκάτω τῆς γῆς. Οὐ προσκυνήσεις αὐτοῖς οὐδὲ μὴ λατρεύσεις αὐτοῖς.

3. Οὐ λήψει τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ.

4. Μνήσθητι τὴν ἡμέραν τῶν Σαββάτων ἀγιάζειν αὐτήν. Ἐξ ἡμέρας ἐργᾶ καὶ ποιήσεις πάντα τὰ ἔργα σου, τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ Σάββατα Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου.

5. Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται καὶ ἵνα μακροχρόνιος ἔσῃ ἐπὶ τῆς γῆς.

6. Οὐ φονεύσεις.

7. Οὐ μοιχεύσεις.

8. Οὐ κλέψεις.

9. Οὐ ψευδομαρτυρήσεις κατὰ τοῦ πλησίον σου μαρτυρίαν ψευδῇ.

10. Οὐκ ἐπιθυμήσεις ὅσα τῷ πλησίον σου ἐστίν.

ΤΙ ΜΑΣ ΔΙΔΑΣΚΕΙ Ο ΔΕΚΑΛΟΓΟΣ

Ἡ πρώτη ἐντολὴ μᾶς διδάσκει ὅτι πρέπει νὰ πιστεύωμε σ' ἓνα Θεό, πὺν εἶναι δημιουργὸς τοῦ κόσμου.

Ἡ δευτέρα ἐντολὴ μᾶς διδάσκει ὅτι πρέπει νὰ μὴ κάνουμε ἀγάλματα, εἰκόνες καὶ νὰ τὰ προσκυνώμε γιὰ θεοὺς. Οὔτε νὰ προσκυνώμε γιὰ θεοὺς ὅσα βλέπομε στὸν οὐρανὸ ἢ στὴ γῇ ἢ ὅτιδήποτε μᾶς κάνει ἐντύπωση.

Ἡ τρίτη ἐντολὴ μᾶς διδάσκει ὅτι δὲν πρέπει νὰ πιάνωμε στὸ στόμα μας τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ χωρὶς λόγο. Ἐχομε μιὰ κακὴ συνήθεια νὰ ὀρκιζώμεθα σὲ διάφορα πράγματα, γιὰ νὰ μᾶς πιστέψουν οἱ ἄλλοι· αὐτὸ εἶναι ἁμαρτία.

Ἡ τετάρτη ἐντολὴ μᾶς διδάσκει ὅτι πρέπει νὰ ξεκουραζώμεθα τὴν Κυριακῇ, γιὰ νὰ λάβωμε και-

ρὸ νὰ λατρεῦωμε τὸ Θεό, καθὼς καὶ γὰρ τὸ καλὸ
τῆς ὑγείας μας.

Ἡ πέμπτη ἐντολὴ μᾶς διδάσκει ὅτι πρέπει ν' ἀ-
γαποῦμε τοὺς γονεῖς μας, γιὰ νὰ εὐτυχήσωμε καὶ
νὰ ζήσωμε πολλὰ χρόνια.

Ἡ ἕκτη ἐντολὴ μᾶς διδάσκει ὅτι δὲν πρέπει νὰ
σκοτώνωμε τὸν πλησίον μας.

Ἡ ἑβδόμη ἐντολὴ μᾶς διδάσκει νὰ μὴ προσβά-
λωμε τὴν οἰκογενειακὴ τιμὴ τοῦ πλησίον μας.

Ἡ ὀγδόη ἐντολὴ ὅτι δὲν πρέπει νὰ εἴμαστε κλέ-
φτες.

Ἡ ἐνάτη ἐντολὴ μᾶς διδάσκει ὅτι δὲν πρέπει
νὰ πηγαίνωμε νὰ λέμε ψέμματα στὸ δικαστήριον
ἐναντίον ἄλλου.

Ἡ δεκάτη ἐντολὴ μᾶς διδάσκει νὰ μὴ ἐπιθυ-
μοῦμε τὰ ξένα πράγματα, ἀλλὰ νὰ εἴμεθα εὐχαρι-
στημένοι ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ κερδίζομε μὲ τὸν κόπο
μας.

Η ΕΥΣΕΒΕΙΑ ΣΤΟ ΘΕΟ

Στὸ Θεὸ χρεωστοῦμε τὴν ὑπαρξή μας καὶ ὅ,τι
ἀγαθὸ ἔχομε, γι' αὐτὸ πρέπει νὰ ἔχομε σ' Αὐτὸν
μεγάλον σεβασμό. Τὸ σεβασμό μας αὐτὸν θὰ τὸν
δείξωμε, ἂν ἔχομε πίστη, ἀγάπη καὶ ἐλπίδα.

Ἡ πίστις λοιπόν, ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἐλπίδα στὸ

Θεό, λέγεται Εὐσέβεια καὶ ὅσοι τὴν ἔχουν λέγονται εὐσεβεῖς.

Ὅταν ἐξωτερικεύωμε τὴν Εὐσέβειά μας μὲ λόγια καὶ ἔργα, δηλαδή ὅταν κάνωμε τὴν Προσευχὴ μας, ὅταν πηγαίνομε στὴν ἐκκλησίαν, τότε λέμε πὼς προσφέρουμε Λατρείαν στὸ Θεό.

ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Προσευχὴ λέγεται ἡ ὁμιλία τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸ Θεό.

Τὴν προσευχὴ τὴν κάνομε ἢ γιὰ νὰ δοξάσωμε τὸ Θεὸ γιὰ τὸ μεγαλεῖο του ἢ γιὰ νὰ τὸν εὐχαριστήσωμε γιὰ ὅσα καλὰ μᾶς ἔχει δώσει ἢ γιὰ νὰ τὸν παρακαλέσωμε νὰ μᾶς δώσῃ κάτι ἢ νὰ μετανοήσωμε γιὰ τὶς ἁμαρτίες μας. Γι' αὐτὸ ἡ Προσευχὴ λέγεται Δοξολογία ἢ Εὐχαριστία ἢ Παράκληση ἢ Μετάνοια.

Ὁ Θεὸς εἶναι πανταχοῦ παρὼν, γι' αὐτὸ ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ προσεύχεται ὅπου κι ἂν βρίσκεται. Κυρίως ὅμως προσευχόμεθα τὴν Κυριακὴ καὶ τὶς ἄλλες ἑορτὲς στὴν Ἐκκλησίαν.

Ἡ Προσευχὴ εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ ἱερὲς στιγμὲς στὴ ζωὴ μας, γι' αὐτὸ πρέπει νὰ στεκόμεθα προσεκτικοὶ καὶ νὰ εἴμεθα ἥσυχοι. Πρέπει ἐπίσης νὰ λέμε λίγα λόγια.

ΚΥΡΙΑΚΗ ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς θέλοντας νὰ μᾶς δείξη πόσο μεγάλη ἀξία ἔχει ἡ Προσευχή, μᾶς ἔδωκε ὁ ἴδιος ἓναν τύπο Προσευχῆς, ποὺ ἀπὸ τὸ ὄνομά Του τὴν ὠνομάσαμε **Κυριακὴ Προσευχή** ἢ **Πάτερ ἡμῶν** ἀπὸ τὴν πρώτη λέξη. Ἡ Κυριακὴ Προσευχή εἶναι ἡ ἀκόλουθη:

Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς,
Ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου,
Ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου,
Γεννηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.

Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον.

Καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῖν.

Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ρῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.

Ἀμήν.

Ποῦ θὰ πῇ:

Πατέρα μας, ποὺ βρίσκεσαι στοὺς οὐρανοὺς,

Ἀς δοξασθῇ τὸ ὄνομά σου,

Ἀς ἔλθῃ ἡ βασιλεία σου,

Ἀς γίνῃ τὸ θέλημά σου στὴ γῇ ὅπως γίνεται στὸν οὐρανό.

Τὸν ἄρτο μας τὸν καθημερινὸ δῶσε μας.

Καὶ συγχώρησε τὶς ἁμαρτίες μας, ὅπως καὶ μεῖς ὀφείλομε νὰ συγχωροῦμε τὶς ἁμαρτίες τῶν ἄλλων.

Καὶ μὴ θέλης νὰ μᾶς δοκιμάζης, ἀλλὰ ἀπομάκρυνέ μας ἀπὸ τὸ Διάβολο.

Εἶθε νὰ γίνουν αὐτά.

Μὲ λιγώτερα λόγια δὲν μπορούμε νὰ ζητήσωμε περισσότερα πράγματα ἀπὸ τὸ Θεό.

Ἡ μεγαλύτερη ἀνάπτυξη τοῦ Πάτερ ἡμῶν εἶναι ἡ ἀκόλουθη.

Τὸ Θεὸ τὸν καλοῦμε Πατέρα, γιὰτὶ εἶναι πατέρας ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Χριστὸς εἶναι φυσικὸς γιὸς τοῦ Θεοῦ· ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι εἴμεθα παιδιὰ τοῦ Θεοῦ κατὰ χάρη, παιδιὰ υἱοθετημένα.

Παραδεχόμαστε ὅτι ὁ Θεὸς βρίσκεται στὸν οὐρανό, γιὰ νὰ δείξωμε τὸ μεγαλεῖο του. Ὅμως ὁ Θεὸς βρίσκεται στὸν οὐρανό, γιὰτὶ δὲ θέλει νὰ βλέπῃ τὴν ἁμαρτία ποὺ εἶναι στὴ γῇ. Αὐτὸ μᾶς θλίβει καὶ παρακαλοῦμε τὸ Θεὸ νὰ ἔρθῃ ἡ βασιλεία του, δηλαδὴ ἡ Δευτέρα Παρουσία, γιὰ νὰ δοξαστῇ τὸ ὄνομά του· καὶ ἐπιθυμοῦμε αὐτὸ γιὰ νὰ μπορούμε νὰ κάνωμε τὸ θέλημά του καὶ ἐμεῖς ἐδῶ οἱ ἄνθρωποι, ὅπως κάνουν τὸ θέλημά του στὸν οὐρανὸ οἱ Ἄγγελοι.

Ἐπίσης τὸν παρακαλοῦμε νὰ μᾶς συγχωρήσῃ τὶς ἁμαρτίες. Ἀλλὰ γιὰ νὰ γίνῃ αὐτό, πρέπει πρῶτα

μεῖς νὰ συγχωροῦμε τὶς ἁμαρτίες ποὺ ἔχουν κάμει οἱ ἄλλοι σὲ μᾶς.

Ἐπίσης παρακαλοῦμε τὸ Θεό, ἐπειδὴ δὲν ἔχομε πεποίθησι στὶς δυνάμεις μας, νὰ μὴ θέλῃ νὰ μᾶς δοκιμάζῃ, γιὰτὶ δὲ ξέρομε ἂν μποροῦμε ν' ἀντισταθοῦμε στὸν Πονηρό. Καὶ ὅχι μόνο νὰ μὴ μᾶς δοκιμάζῃ παρὰ καὶ ν' ἀπομακρύνῃ ἀπὸ κοντὰ μας τὸν Πειρασμὸ καὶ τὶς κακὰς ἐπιθυμίες.

Εὐχόμεθα τέλος νὰ γίνουν ὅλα αὐτά.

Ἡ ΑΓΑΠΗ ΣΤΟΝ ΠΛΗΣΙΟΝ ΜΑΣ

Ὁ Χριστιανὸς πρέπει ν' ἀγαπᾷ τὸ Θεό. Αὐτό, καθὼς εἶδαμε, μᾶς τὸ διδάσκουν οἱ τέσσερες πρῶτες ἐντολὰς τοῦ Δεκαλόγου. Οἱ ἕξι τελευταῖες μᾶς διδάσκουν ὅτι πρέπει ν' ἀγαποῦμε τὸν πλησίον μας ὅπως ἀγαποῦμε τὸν ἑαυτό μας.

Τὴν ἀγάπην στὸν πλησίον μας θὰ τὴ δείξωμε, ὅταν δὲν κάνωμε τίποτε ποὺ νὰ μπορῇ νὰ τὸν βλάψῃ, ὅταν δὲν τὸν ἀδικοῦμε καὶ ὅταν τοῦ κάνωμε πάντα καλόν.

Δηλαδή πρέπει νὰ σεβώμεθα τὴ ζωὴ, τὴν τιμὴ, τὴν περιουσίαν καὶ γενικὰ τ' ἀγαθὰ τοῦ πλησίον.

Πλησίον δὲ ὅταν λέμε ἐννοοῦμε κάθε ἄνθρωπο, ὅπως μᾶς τὸ δίδαξε ὁ Χριστὸς στὴν παραβολὴ τοῦ καλοῦ Σαμαρείτη.

Η ΑΓΑΠΗ ΣΤΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ

Ἐκεῖνοι ὅμως, πού πρέπει ν' ἀγαποῦμε περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον ἄνθρωπο, εἶναι οἱ γονεῖς μας. Σ' αὐτοὺς χρωστοῦμε ὅλα τὰ ἀγαθὰ.

Αὐτὸ μᾶς διδάσκει ἡ πέμπτη ἐντολή, ὅτι δηλ. πρέπει ν' ἀγαποῦμε τοὺς γονεῖς μας. Γιὰ νὰ δείξη δὲ πόσο μεγάλη σημασία ἔχει αὐτὸ τὸ καθήκον, λέγει ὅτι ἂν θ' ἀγαποῦμε τοὺς γονεῖς μας, θὰ εὐτυχίσουμε καὶ θὰ ζήσουμε πολλὰ χρόνια στὴ γῆ. Εἶναι ἡ μόνη ἐντολή, πού δίνει ὑπόσχεση. Τὸ παιδί ἐκεῖνο πού δὲν ἀγαπᾷ τοὺς γονεῖς του καὶ παραβαίνει τὴν πέμπτη ἐντολή, θὰ παραβῇ καὶ ὅλες τὶς ἄλλες.

Πρέπει λοιπὸν νὰ ἔχουμε ἀγάπη στοὺς γονεῖς μας. Ὅταν τοὺς ἀγαποῦμε, εὐχαρίστως θὰ τοὺς ὑπακούουμε καὶ ὅταν τοὺς ὑπακούουμε, θὰ τοὺς σεβώμεθα. Ὅταν τὰ κάμουμε αὐτά, τότε αἰσθανόμεθα εὐγνωμοσύνη σ' αὐτοὺς γιὰ ὅσα μᾶς ἔχουν δώσει. Ὡστε ἓνα παιδί πρέπει νὰ ἔχη ἀγάπη, ὑπακοή, σεβασμὸ καὶ εὐγνωμοσύνη στοὺς γονεῖς του. Τὰ παιδιά τὰ φιλόστοργα θὰ εὐτυχίσουν στὴ ζωὴ τους, ἐνῶ τὰ παιδιά τὰ ἀχάριστα θὰ δυστυχίσουν.

Ὅταν ἐκπληρώνουμε πιστὰ τὸ καθήκον μας πρὸς τοὺς γονεῖς μας θὰ ἔχουμε τὴν εὐχὴ καὶ τὴν

εὐλογίαν τους. Θὰ ἔχωμε ἐπίσης τὴν προστασία τοῦ θεοῦ καὶ θὰ μᾶς ἐκτιμοῦν καὶ θὰ μᾶς ἀγαποῦν κι οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι.

Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς γονεῖς μας πρέπει νὰ ἀγαπῶμε καὶ τὰ ἄλλα μέλη τῆς οἰκογενείας μας δηλαδὴ τοὺς ἀδελφούς μας καὶ τὶς ἀδελφές μας. Οἱ μεγαλύτεροι ἀδελφοὶ πρέπει νὰ εἶναι γονεῖς στοὺς μικρότερους καὶ νὰ δίνουν σ' αὐτοὺς τὸ καλὸ παράδειγμα.

Ἐπίσης ὀφείλομε ἀγάπη καὶ σεβασμὸ καὶ στοὺς διδασκάλους μας, γιατί σ' αὐτοὺς χρωστᾶμε τὴν πνευματικὴ μας μόρφωση.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ

Λειτουργική λέγεται τὸ μάθημα ἐκεῖνο ποὺ μᾶς διδάσκει πῶς πρέπει νὰ ἐκδηλώνουμε τὴν ἐσωτερικὴν μας εὐσέβεια (τὴ λατρεία μας) στὸ Θεὸ μὲ διάφορες ἐξωτερικὰς πράξεις.

Ἐπίσης μαθαίνομε ποιὰ σημασία ἔχει κάθε τι ποὺ γίνεται στὴν ἐκκλησία κι ἔτσι ἔχομε περισσότερο ἐνδιαφέρον γιὰ τὴ Θρησκεία μας. Μαθαίνομε ἀκόμη γιὰ τὸ ναό, γιὰ τὰ μέρη του, γιὰ τὰ ἱερὰ σκευή, γιὰ τὶς διάφορες ἐορτές, γιὰ τὴ θεία λειτουργία κ.τ.λ.

Λειτουργία λέγοντας ἐννοοῦμε τὴν ἱερὰ τελετὴ τῆς Θείας Εὐχαριστίας (ἡ ἀγίας Μεταλήψεως), γιατί αὐτὴ εἶναι ἡ περισσότερη ἱερὰ τελετή.

Λειτουργίες ἔχομε τέσσερες, τὶς ἀκόλουθες :

1. Τὴ **Λειτουργία τοῦ Ἰακώβου** (τοῦ ἀδελφοθέου), ποὺ γίνεται μιὰ φορὰ τὸ χρόνο, στὶς 23 Ὀκτωβρίου, γιατί εἶναι πολὺ μεγάλη.

2. Τὴ **Λειτουργία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου**, ποὺ γίνεται δέκα φορές τὸ χρόνο.

3. Τὴ **Λειτουργία τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου**, ποὺ γίνεται ὅλο τὸν ἄλλο χρόνο. Καὶ

4. Τὴ **Λειτουργία τῶν Προηγιασμένων (δω-
ρων)**, πὺν λέγεται ἔτσι, γιὰτὶ τὰ τίμια δῶρα εἶναι
ἀγιασμένα ἀπὸ τὴν προηγούμενη Κυριακὴ καὶ δί-
νονται σὲ ἔκτακτες ἀνάγκες στοὺς Χριστιανοὺς.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

Τὰ σπουδαιότερα λειτουργικὰ βιβλία τῆς Ἐκ-
κλησίας εἶναι τὰ ἀκόλουθα :

1. **Τὸ ἱερὸ Εὐαγγέλιο.** Περιέχει περικοπὲς
καὶ ἀναγνώσματα ἀπὸ τοὺς τέσσερες εὐαγγελιστὲς
Ματθαῖο, Μάρκο, Λουκᾶ καὶ Ἰωάννη.

2. **Ὁ Ἀπόστολος.** Περιέχει περικοπὲς καὶ
ἀναγνώσματα ἀπὸ τὶς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων
καὶ ἀπὸ τὶς Ἐπιστολὲς των.

3. **Τὸ Εὐχολόγιο.** Περιέχει διάφορες εὐχὲς γιὰ
τὶς λειτουργίες, γιὰ τὶς ἀκολουθίες τῶν μυστηρίων
καὶ διάφορες ἄλλες ἀκολουθίες.

4. **Τὸ Ὠρολόγιο.** Περιέχει ψαλμοὺς, διάφορες
εὐχὲς, χαιρετισμοὺς τῆς Θεοτόκου, ἀπολυτίκια καὶ
κοντάκια.

5. **Τὸ Ψαλτήριον.** Περιέχει τοὺς ψαλμοὺς τοῦ
Δαβίδ.

6. **Τὰ μηναια.** Αὐτὰ εἶναι δώδεκα, ὅσα καὶ οἱ
μῆνες καὶ κάθε ἓνα ἀπ' αὐτὰ περιέχει τὴν ἀκολου-
θία τῶν ἀκινήτων ἑορτῶν, πὺν γίνονται σὲ ὠρι-
σμένη μέρα τοῦ μηνός.

7. **Τὸ Τριώδιο.** Περιέχει τὶς ᾠδὲς (ὕμνους) τῶν ἑορτῶν ἀπὸ τὴν Κυριακὴ τοῦ Τελώνου καὶ Φαρισαίου μέχρι τοῦ Μεγάλου Σαββάτου.

8. **Τὸ Πεντηκοστάριο.** Περιέχει τὶς ἀκολουθίες ἀπὸ τὴν Κυριακὴ τοῦ Πάσχα μέχρι τῆς Πεντηκοστῆς.

9. **Ἡ Ὁκτώηχος.** Περιέχει τοὺς ὀκτὼ ἤχους, δηλαδὴ τὰ τροπάρια ποὺ ψέλνονται μὲ διάφορο τρόπο (ἤχο) κάθε ἐβδομάδα.

Ἡ Ὁκτώηχος λέγεται καὶ **Παρακλητική**, ἐπειδὴ περιέχει διάφορους παρακλητικούς κανόνες στὴ Θεοτόκο, τοὺς Ἀποστόλους, τὸν Πρόδρομο, τοὺς Ἀρχαγγέλους κλπ.

ΝΑΟΣ Ἡ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη νὰ λατρεύῃ τὸ Δημιουργό του σὲ ὀρισμένον τόπο. Οἱ Χριστιανοὶ λατρεύουν τὸ Θεὸ σὲ ὀρισμένα μέρη, ποὺ λέγονται Ναοὶ ἢ Ἐκκλησίες. Ναὸς λέγεται κυρίως τὸ κτίριο, ποὺ εἶναι ὁ οἶκος τοῦ Θεοῦ, ἐνῶ Ἐκκλησία σημαίνει τὴ συνάθροιση τῶν Χριστιανῶν στὸ μέρος αὐτὸ γιὰ νὰ προσευχηθοῦν καὶ νὰ προσφέρουν τὴ λατρεία τους στὸ Θεό. Μὲ τὸν καιρὸ ὅμως συνηθίσαμε νὰ ὀνομάζωμε Ἐκκλησία καὶ τὸ κτίριο τοῦ ναοῦ.

ΟΙ ΡΥΘΜΟΙ ΤΩΝ ΝΑΩΝ

Τὸν καιρὸ πού ὁ Χριστιανισμὸς βρισκόταν ἀκόμη στὴ διάδοσή του, δὲν ὑπῆρχαν ναοὶ μεγαλοπρεπεῖς σὰν τοὺς σημερινούς. Ἐπειδὴ οἱ Χριστιανοὶ καταδιώκονταν ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους καὶ τοὺς Ἑθνικούς, ἀναγκάζονταν νὰ ζητοῦν ἀσφαλισμένα καταφύγια, ὅπου νὰ μαζεύωνται γιὰ τὴ λατρεία τους. Εἶχαν οἰκήματα ἰδιαίτερα καὶ κρυφά, ἢ ἐρημιές ἢ σπήλαια, ἢ ἀρχαῖα ἀκατοίκητα ὑπόγεια (κατακόμβες). Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ὅμως τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, πού ἡ χριστιανικὴ θρησκεία εἶχε πιά κυριαρχήσει καὶ ἔγινε ἐπίσημη θρησκεία τοῦ Κράτους, ἄρχισαν νὰ κτίζονται μεγαλοπρεπῆ κτίρια γιὰ ναοὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Σήμερα, στὸν τρόπο πού γίνεται ἡ οἰκοδόμησις τοῦ ναοῦ, ἔχομε τρία σχέδια ἢ **ρυθμούς**, πού εἶναι τὰ ἀκόλουθα :

1. Ρυθμὸς **Βασιλικῆς**. Κατὰ τὸ σχέδιον αὐτὸ ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἓνα κτίριον μακρόστενον παραλληλόγραμμο, μὲ στοᾶς καὶ μὲ ξύλινη στέγη, πού στηρίζεται ἐπάνω σὲ σειρὰς ἀπὸ κολόνες. Οἱ κολόνες αὐτὲς χωρίζουν τὴν ἐκκλησίαν σὲ τρία ἢ σὲ πέντε μέρη, πού λέγονται **Κλίτη**.

Ὁ ρυθμὸς αὐτὸς εἶναι ὁ πιὸ ἀρχαῖος.

2. Ρυθμὸς **Βυζαντινός**. Στὸ σχέδιον αὐτὸ ἡ Ἐκκλησία ἀντὶ στέγη ἔχει μεγάλο θόλον φτιασμένο

ἀπὸ τοῦβλα ἢ ἐλαφρὲς πέτρες. Στῇ μέσῃ τοῦ θόλου σηκώνεται ὁ **τροῦλος** καὶ στὸ ἀπὸ μέσα του μέρος ζωγραφίζεται συνήθως ὁ Παντοκράτορας.

Ὁ ρυθμὸς αὐτὸς πρωτοφάνηκε στὸ ναὸ τῆς Ἀγίας Σοφίας, πού τὸν ἔχτισε ὁ Ἰουστινιανός, καὶ ἀπὸ τότε διαδόθηκε πολὺ καὶ ἔχει ἐπικρατήσει σ' ὅλη σχεδὸν τὴν Ἀνατολή.

3. Ρυθμὸς **Γοτθικός**. Στὸ ρυθμὸ αὐτό, οἱ Ἐκκλησίες εἶναι μεγάλες καὶ ὑψηλές, μὲ παράθυρα μεγάλα καὶ χρωματιστὰ τζάμια. Ὁ θόλος καθὼς καὶ τὰ τόξα στὸ ἐπάνω μέρος τῶν θυρῶν καὶ τῶν παραθύρων τελειώνουν σὲ μιὰ μυτερή γωνία. Μέσα κι ἔξω οἱ τοῖχοι εἶναι φορτωμένοι ἀπὸ ὥραϊα σκαλίσματα. Ὁ ρυθμὸς αὐτὸς λέγεται Γοτθικός, γιὰτὶ δημιουργήθηκε ἀπὸ τοὺς Γότθους (ἀρχαίους Γερμανούς).

4. Ρυθμὸς **Νεώτερος** ἢ τῆς **Ἀναγεννήσεως**. Ὁ ρυθμὸς αὐτὸς παρουσιάζει ἓνα συνδυασμὸ τῶν δύο ρυθμῶν Βασιλικῆς καὶ Βυζαντινοῦ. Μὲ αὐτὸν ἄρχισαν ἀπὸ τὸ 15ο αἰῶνα νὰ κτίζονται Ἐκκλησίες στὴν Εὐρώπη καὶ ἰδίως στὴν Ἰταλία.

Οἱ Ἐκκλησίες κτίζονται πάντοτε μὲ τέτοιον τρόπο, ὥστε καθὼς κοιτάζει κανεὶς πρὸς τὴν κυρία εἴσοδο νὰ ἔξη ἐμπρὸς του τὴν Ἀνατολή. Κι αὐτὸ γίνεται γιὰ πολλοὺς λόγους: γιὰτὶ καὶ ὁ Χριστὸς στὴν Ἀνατολή γεννήθηκε κι ἔζησε, καὶ ὁ Παρά-

δεισος, ἡ κατοικία τῶν πρωτόπλαστων, στήν Ἀνατολή παραδεχόμεστε πῶς ἦταν, ἀπὸ τὸ σημεῖο αὐτὸ τοῦ ὁρίζοντα ἀνατέλλει ὁ ἥλιος κλπ.

ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΝΑΟΥ

Ὁ ναὸς χωρίζοταν παλαιότερα σὲ τρία μέρη: τὸ **Ἅγιο Βῆμα**, τὸν **κυρίως Ναὸ** καὶ τὸν **Πρόναο**.

Α'. Τὸ Ἅγιο Βῆμα.

Ἅγιο Βῆμα ἢ ἀπλῶς **ἱερὸ** λέγεται τὸ ὑψηλότερο μέρος τῆς Ἐκκλησίας καὶ χωρίζεται ἀπὸ τὸν κυρίως Ναὸ μὲ τὸ **Εἰκονοστάσι**. Βρίσκεται πάντοτε στὸ ἀνατολικὸ μέρος τῆς Ἐκκλησίας καὶ συγγκινωνεῖ μὲ τὸν ἄλλο ναὸ ἀπὸ τρεῖς πύλεις, πού ἡ μεσαία λέγεται **Ὠραία Πύλη**. Ἀπ' αὐτὴ ἐπιτρέπεται νὰ περνοῦν μόνον οἱ κληρικοί.

Στὸ Ἅγιο Βῆμα βρίσκονται:

1. Ἡ **Ἁγία Τράπεζα**. Αὐτὴ παρασταίνει τὸν τάφο τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐπάνω σ' αὐτὴ γίνεται τὸ μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας, γι' αὐτὸ λέγεται καὶ θυσιαστήριον. Φτιάνεται ἀπὸ ξύλο ἢ μάρμαρο ἢ ἀσήμι ἢ καὶ ἀπὸ χρυσάφι ἀκόμη, ὅπως τῆς Ἀγίας Σοφίας.

Στηρίζεται ἢ ἐπάνω σὲ μιὰ κολόνα, πού σημαίνει τὸ Χριστό, ἢ ἐπάνω σὲ τέσσερες καὶ συμβολίζει τοὺς τέσσερες Εὐαγγελιστές.

Γιὰ νὰ μπορῇ νὰ γίνη λειτουργία σὲ μιὰ ἐκκλησία, πρέπει νὰ ἔχουν γίνει πρωτότερα τὰ ἐγκαίνια. Στὰ ἐγκαίνια τοποθετοῦν κάτω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα μιὰ θήκη μὲ ἅγια λείψανα (ὁστᾶ ἁγίου), πὺν σημαίνει ὅτι ἡ Ἐκκλησία στηρίζεται στὸ αἷμα καὶ στὶς θυσίες τῶν ἁγίων μαρτύρων.

Ὅπου δὲν ὑπάρχει Ἁγία Τράπεζα — καθὼς σ' ἐξοχικὲς Ἐκκλησίες ὅπου δὲν ἔχουν γίνει ἐγκαίνια, σὲ πλοῖα, σὲ στρατόπεδα — γιὰ νὰ κάμῃ τὴ θεία λειτουργία ὁ ἱερέας μεταχειρίζεται σὰν ἅγια Τράπεζα τὸ **Ἀντιμήνσιο** (ἀντὶς τράπεζα). Τὸ Ἀντιμήνσιο εἶναι ὕφασμα, πὺν ἔχει ζωγραφιστὸ ἢ κεντητὸ τὸν τάφο τοῦ Χριστοῦ καὶ στὶς τέσσερες ἄκρες εἶναι ραμμένα ἅγια λείψανα, παρουσιάζει δηλ. ὅ,τι καὶ ἡ Ἁγία Τράπεζα.

Ἐπάνω στὴν Ἁγία Τράπεζα εἶναι :

α. Τὸ Εἰλητό, δηλαδὴ ἓνα ὕφασμα πὺν, ὅταν γίνεται ἡ θεία λειτουργία, τὸ ξεδιπλώνουν καὶ σκεπάζουν τὴν Ἁγία Τράπεζα. Τὸ ὕφασμα αὐτὸ εἶναι συνήθως μεταξωτὸ καὶ ἐπάνω του φαίνεται ἡ ταφή τοῦ Κυρίου.

β. Τὸ **Κατασάρκιο**, πὺν εἶναι ἄσπρο ὕφασμα συνήθως μεταξωτὸ καὶ σημαίνει τὸ νεκρικὸ σάβανο τοῦ Σωτῆρος.

γ. Τὸ **Εὐαγγέλιο**, πὺν παρασταίνει τὸν Κύριο. Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τοῦ Εὐαγγελίου στέκουν

δυὸ κηροστάτες, ὁ ἓνας μὲ τρία κερὰ πὺν συμβολίζει τὴν ἁγία Τριάδα καὶ ὁ ἄλλος μὲ τέσσερα.

δ. Τὸ **Ἀρτοφόριο**, πὺν εἶναι ἓνα κουτὶ ξύλινο, ἀσημένιο ἢ χρυσοῦ καὶ μέσα ἔχει ἄρτον ἁγιασμένον ἀπὸ τῆς Μεγάλῃς Πέμπτης. Ὁ ἄρτος αὐτὸς προσφέρεται σὲ ἐξαιρετικὰς περιστάσεις.

2. **Προσκομιδὴ ἢ Πρόθεση ἢ Παρατραπέζιο**. Εἶναι ἓνα μικρὸ τραπέζι ἀριστερὰ ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα, πὺν χρησιμεύει γιὰ νὰ βάζουν ἐπάνω σ' αὐτὸ τὰ ἅγια Δῶρα (ἄρτο καὶ κρασί), καὶ τὰ ἱερὰ σκεύη, πρὶν τὰ φέρουν στὴν Ἁγία Τράπεζα γιὰ νὰ γίνῃ ἡ Θυσία. Λέγεται Προσκομιδὴ, γιὰτὶ προσκομίζονται τὰ δῶρα, Πρόθεση, γιὰτὶ προτίθενται (ἐκεῖ τοποθετοῦνται πρῶτα). Παρατραπέζιο, γιὰτὶ βρῖσκεται πλάϊ στὴν Ἁγία Τράπεζα. Συμβολίζει τὴν φάτνην, ὅπου γεννήθηκε ὁ Χριστός. Γι' αὐτὸ καὶ σὲ πολλὰς Ἐκκλησίαις ἀντὶ τοῦ τραπέζιοῦ ἀφήνουν στὸν τοῖχο τοῦ ἱεροῦ ἓνα κοίλωμα (**κόγχη**), ποῦ δείχνει τὰ σπηλιὰ, καὶ αὐτὸ χρησιμεύει γιὰ Πρόθεση.

3. **Σύνθρονο**. Πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα ἔχουν τοποθετηθῇ καθίσματα. θρόνοι, ὅπου κάθονται οἱ ἐπίσκοποι καὶ ἱερεῖς. Ἐπειδὴ εἶναι πολλὰ μαζὶ ἐνωμένα, ὠνομάστηκαν Σύνθρονο. Στὴ Μητρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν στὸ Σύνθρονο εἶναι πέντε μαρμάρيني θρόνοι.

4. **Σκευοφυλάκιο.** Εἶναι ἓνα κιβώτιο, ὅπου βάξουν τὰ διάφορα ἱερὰ σκεύη. Σὲ μεγάλες Ἐκκλησιᾶς τὸ σκευοφυλάκιο μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ ὁλόκληρο δωμάτιο.

Β'. Ὁ Κυρίως Ναὸς ἢ τὸ Καθολικόν.

Κυρίως Ναὸς λέγεται τὸ μέρος τοῦ ναοῦ, πὺν εἶναι μπροστὰ ἀπὸ τὸ Ἅγιο Βῆμα.

Σ' αὐτὸν ὑπάρχουν :

1. Ἡ **Σολέα**, πὺν εἶναι τὸ μικρὸ στρογγυλὸτὸ ἀνάβαθρο μπροστὰ στὸ Ἅγιο Βῆμα.

2. Ὁ Ἅ**μβωνας**. Στὸ μέσο τοῦ ναοῦ καὶ πρὸς τ' ἀριστερὰ σηκώνεται μιὰ μικρὴ ἐξέδρα στερεωμένη συνήθως σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς κολόνες τοῦ ναοῦ. Ἐκεῖ συνήθως ἀνεβαίνει ὁ διάκος, γιὰ νὰ πῇ τὸ εὐαγγέλιο. Ἀπὸ κεῖ γίνεται καὶ τὸ θεῖο κήρυγμα.

3. Ὁ **Δεσποτικὸς θρόνος**, ἢ ἀπλῶς τὸ **Δεσποτικό**, πὺν εἶναι ξύλινος ἢ μαρμάρινος θρόνος καὶ βρίσκεται τοποθετημένος ἀντίκρου ἀπὸ τὸν Ἅμβωνα, στὸ δεξιὸ μέρος τοῦ ναοῦ. Ἐκεῖ στέκεται ὁ ἐπίσκοπος ὅταν λειτουργῇ, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ψέλνει, κηρύττει τὸ θεῖο λόγο, δίνει τὶς εὐλογίαις του καὶ μοιράζει τὸ ἀντίδωρο.

4. Τὰ Ἅ**ναλόγια**. Στὸ μπροστινὸ μέρος, κοντὰ στὸ ἱερό, δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ, εἶναι μικρὰ ἀνάβαθρα, ὅπου βρῖσκονται εἶδος τραπεζάκια πὺν μπο-

ροῦν νὰ περιστρέφονται. Σ' αὐτὰ ἐπάνω ἔχουν οἱ ψάλτες τὰ βιβλία τους ἀπ' ὅπου ψέλνουν, καὶ λέγονται Ἀναλόγια.

5. Τὰ **Στασίδια**. Μετὰ τὸν Ἀμβωνα καὶ τὸ Δεσποτικό, ἀριστερὰ καὶ δεξιὰ εἶναι βαλμένα ἀπὸ μιὰ σειρὰ ξύλινα καθίσματα, τὰ στασίδια, ὅπου κάθονται οἱ ἡλικιωμένοι ἀπὸ τοὺς ἐκκλησιαζομένους.

6. Ὁ **Γυναικωνίτης**. Στὸ ἐμπρὸς ἐμπρὸς μέρος τοῦ ναοῦ, δηλ. ἀμέσως μετὰ τὴν εἴσοδο, καὶ ἀριστερὰ-δεξιὰ του, σηκώνεται μιὰ ἐξέδρα γιὰ τὶς γυναῖκες.

Γ'. Πρόναος.

Στὴν παλιὰ ἐποχὴ τὸ μέρος αὐτό, ποὺ σήμερα εἶναι ὁ γυναικωνίτης, χωριζόταν ἀπὸ τὸν Κυρίως Ναὸ καὶ λεγόταν **Πρόναος** ἢ **Νάρθηξ** καὶ στέκονταν ἐκεῖ οἱ **κατηχούμενοι**, ἐκεῖνοι δηλ. ποὺ διδάσκονταν τὸ Χριστιανισμὸ καὶ δὲν ἦσαν ἀκόμη βαπτισμένοι.

ΙΕΡΑ ΣΚΕΥΗ

Γιὰ νὰ γίνουν οἱ ἱερὲς ἀκολουθίες καὶ μάλιστα τὰ Μυστήρια καὶ ἡ Θεία Εὐχαριστία, ὑπάρχουν ὄργανα ἀπαραίτητα, **Ἱερὰ Σκεύη**. Τὰ περισσότερα σπουδαῖα εἶναι :

1. Ὁ Ἅγιος **Δίσκος**. Αὐτὸς παρασταίνει τὴ φάτνη, ὅπου γεννήθηκε ὁ Χριστός. Ἐπάνω σ' αὐτὸν εἶναι ἀκουμπισμένος ὁ ἅγιος Ἄρτος, δηλ.

τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Ὁ ἅγιος Δίσκος εἶναι κατασκευασμένος ἀπὸ ἀσήμι ἢ χρυσάφι.

2. Ὁ **Ἀστερίσκος**. Ἐπάνω στὸν ἅγιο Δίσκο βρίσκεται ἓνας σφαιρικός σταυρός, πὺν χρησιμεύει γιὰ νὰ κρατῇ ἀνασηκωμένο τὸ κάλυμμα τοῦ ἁγ. Δίσκου, ὥστε αὐτὸ νὰ μὴν ἀκουμπᾷ καθόλου ἐπάνω στὸν ἅγιο Ἄρτο. Ὁ Ἀστερίσκος παρασταίνει τὸ ἄστρο, πὺν ὠδήγησε τοὺς μάγους νὰ βροῦν τὸν νεογέννητο Ἰησοῦ.

3. Τὸ **Ἅγιο Ποτήριον**. Αὐτὸ χρειάζεται γιὰ νὰ βάζουν μέσα κρασί (δηλ. τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ) μὲ νερό. Παρασταίνει τὸ ποτήρι πὺν ἔδωσε ὁ Χριστὸς στοὺς μαθητές του νὰ πιοῦν, ὅταν ἔκαμαν τὸ Μυστικὸ Δεῖπνο. Εἶναι ἀσημένιο ἢ χρυσὸ καὶ στολίζεται μὲ πολύτιμα πετράδια.

4. Ὁ **Ἀήρ**. Ὁ ἅγ. Δίσκος καὶ τὸ ἅγ. Ποτήριον σκεπάζονται καθένα μ' ἓνα μικρὸ κάλυμμα, καὶ τὰ δυὸ μαζὶ σκεπάζονται πάλι μ' ἓνα μεγαλύτερο κάλυμμα, πὺν λέγεται Ἀήρ. Ὁ Ἀήρ παρασταίνει τὸ σεντόνι, πὺν τύλιξε ὁ Ἰωσήφ τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου καὶ τὸ ἔβαλε στὸν τάφο.

5. Ἡ **Λόγχη**. Αὐτὴ εἶναι ἓνα μικρὸ μαχαιράκι, πὺν τελειώνει στὴν ἄκρη τῆς λαβῆς του σὲ σταυρό. Ὁ ἱερέας τὴ μεταχειρίζεται γιὰ νὰ κόψῃ μ' αὐτὴ τὸν Ἄρτο. Παρασταίνει τὴ λόγχη, πὺν μ' αὐτὴ ὁ στρατιώτης κέντησε τὸ πλευρὸ τοῦ Κυρίου, ὅταν ἦτα στὸ σταυρό, γιὰ νὰ δῇ ἂν εἶχε πε-

θάνει, καὶ ἀπὸ τὴν πληγὴ ἔτρεξε αἷμα καὶ νερό.

6. Ἡ **Λαβίς**. Λαβίς εἶναι τὸ μικρὸ κουτάλακι, ποὺ μ' αὐτὸ μεταλαβαίνομε τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ.

7. Τὸ **Ζέον**. Αὐτὸ εἶναι ἓνα μικρὸ μετάλλινο δοχεῖο, ὅπου ζεσταίνουν νερό, γιὰ νὰ χύσῃ ὁ ἱερέας στὸ ἅγ. Ποτήριο, ὅταν ἐτοιμάζῃ τὴν ἅγ. Μετάδοση. Αὐτὸ θυμίζει τὸ νερὸ ποὺ ἔτρεξε μαζὶ μὲ τὸ αἷμα ἀπὸ τὴν πληγὴ τοῦ Κυρίου, ὅταν τὸν τρύπησε μὲ τὴ λόγχη ὁ στρατιώτης.

8. Ὁ **Σπόγγος**. Εἶναι ἓνα σφουγγάρι, ποὺ μ' αὐτὸ καθαρίζουν τὸν ἅγιο Δίσκο καὶ τὸ ἅγιο Ποτήριο καὶ παρασταίνει τὸ σπόγγο, ποὺ ἀφοῦ τὸν ἔβρεξε μὲ ξίδι ὁ στρατιώτης τὸν πρόσφερε μ' ἓνα καλάμι στὸν Κύριο ποὺ εἶχε πῇ «διψῶ».

ΑΛΛΑ ΙΕΡΑ ΣΚΕΥΗ

Στὶς Ἐκκλησίες ὑπάρχουν καὶ ἄλλα ἀκόμη χρήσιμα σκεύη, ποὺ εἶναι :

1. Τὸ **Θυμιατήριο**. Αὐτὸ εἶναι ἓνα μετάλλινο δοχεῖο, εἶδος κύπελλο μὲ σκέπασμα κορεμασμένο ἀπὸ ἀλυσίδες. Σ' αὐτὸ μέσα βάζουν ἀναμμένα κάρβουνα καὶ λιβάνι καὶ θυμιατίζουν οἱ λειτουργοὶ τὸ ναό, τὶς ἅγιες εἰκόνες, τὰ ἱερὰ ἀντικείμενα καὶ τοὺς ἐκκλησιαζομένους. Τὸ Θυμιατήριο παρασταίνει τὴν προσευχή.

2. Τὸ **Μυροδοχεῖο**. Εἶναι γυάλινο, χρυσὸ ἢ

ἀσημένιο μικρὸ δοχεῖο, πού περιέχει τὸ ἅγιο Μύρο.

3. Ὁ **Ἐπιτάφιος**. Εἶναι ἓνα ὕφασμα πολυτιμο, χρυσοῦφαντο, πού ἀπάνω του εἰκονίζεται ἡ σκηνὴ τῆς ταφῆς τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὸ χρησιμοποιεῖται στὴν ἀκολουθία τοῦ Ἐπιτάφιου Θρήνου.

4. Τὰ **Ἐξαπτέρυγα**. Εἶναι δίσκοι πού ἔχουν χαραγμένες ἢ σκαλισμένες μορφές ἀγγέλων μὲ ἑξι πτέρυγες, γιὰ νὰ νὰ δείξουν μεγάλη προθυμία μὲ τὴν ὁποία γίνεται τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Τὰ ἑξαπτέρυγα μπαίνουν σὲ ψηλὰ κοντάρια καὶ τοποθετοῦνται δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἀπὸ τὴν ἀγ. Τράπεζα. Ἀνάμεσά τους ὑψώνεται ὁ Τίμιος Σταυρός.

5. Τὰ **Δίκηροτρίκηρα**. Αὐτὰ εἶναι δυὸ κηροστάτες, ὁ ἓνας μὲ τρία κεριὰ καὶ ὁ ἄλλος μὲ δυό. Αὐτὰ παίρνει στὰ χέρια ὁ ἐπίσκοπος, ὅταν θὰ εὐλογήσῃ. Τὰ δίκηρα, παρασταίνουν τὴ διπλὴ φύση τοῦ Χριστοῦ (Θεὸς καὶ ἄνθρωπος). Τὰ τρίκηρα παρασταίνουν τὴν ἀγ. Τριάδα.

6. Τὰ **Κηροπήγια** ἢ **Μανουάλια**. Αὐτὰ χρησιμεύουν γιὰ νὰ τοποθετοῦν οἱ ἐκκλησιαζόμενοι τὰ κεριὰ των, ἀντὶ νὰ τὰ κρατοῦν στὸ χέρι.

7. Τὰ **Δάβαρα** ἢ **ιερεὺς Σημαῖες**. Αὐτὰ εἶναι ἐκκλησιαστικὲς παραστάσεις κεντημένες ἐπάνω σὲ ὕφασμα (ἢ Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ, μαρτύρια διαφόρων Ἁγίων κλπ.).

8. Τὸ **Δίπτυχο**. Τὸ Δίπτυχο εἶναι ἓνας πίνακας δίφυλλος, χάριτος ἢ καὶ ξύλινος, σὲ σχῆμα δηλ.

βιβλίου, καὶ εἶναι ἀκουμπισμένος στὴν Προσκομιδή. Στὸ ἓνα φύλλο γράφονται τὰ ὀνόματα τῶν ζωντανῶν καὶ στὸ ἄλλο τῶν νεκρῶν, ποὺ ὁ ἱερέας θὰ τοὺς μνημονεύσῃ τὴν ὥρα ποὺ ἀγιάζονται τὰ τίμια Δῶρα.

9. Ὁ **Ἀετός**. Ἀετός λέγεται ἓνα τεμάχιο ὕφασμα στρογγυλό, ποὺ ἐπάνω του εἰκονίζεται ἓνας αἰετός μὲ ἀνοιγμένες τὶς πτέρυγες πάνωθε μιᾶς πολιτείας. Στὸ ὕφασμα αὐτὸ πατὰ ὅταν χειροτονῇται ὁ ἐπίσκοπος καὶ ἀπαγγέλλει τὸ «πιστεύω». Ὁ αἰετός παρασταίνει τὸν ἐπίσκοπο, ποὺ πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν ψυχὴν του ὑψωμένην στὸ Θεὸ καὶ νὰ προσέχῃ ἀπὸ ὑψηλὰ τὴν ἐπισκοπὴν του.

10. Οἱ **Κανδήλες**. Ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους χρόνους μεταχειρίζονταν λάδι γιὰ τὰ καντήλια (λυχνίες) τῶν ναῶν. Τὸ λάδι εἶναι σύμβολο τῆς εἰρήνης καὶ τῆς εὐσπλαχνίας τοῦ Θεοῦ. Ἡ κανδήλα ποὺ καίει στὸ ἅγ. Βῆμα, ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἁγ. Τράπεζα ἢ καὶ πίσω ἀπὸ αὐτή, λέγεται **ἀκοίμητη**, γιὰτὶ καίει μέρα καὶ νύχτα. Παρασταίνει τὸ φῶς τοῦ Κυρίου, ποὺ φωτίζει τοὺς ἀνθρώπους. Τὰ καντήλια ποὺ καΐνε μπροστὰ στὶς ἅγιες εἰκόνες φανερῶνουν τὴν τιμὴν καὶ τὸ σεβασμὸν ποὺ πρέπει νὰ προσφέρωμε στοὺς εἰκονιζομένους ἁγίους. Τὰ καντήλια ποὺ ἔχουν ἐπὶ φῶτα συμβολίζουν τὰ ἐπὶ μυστήρια.

Ὅταν ἔχουν δώδεκα, φανερῶνουν τοὺς δώδεκα Ἀποστόλους. Στὸ μέσο τοῦ εἰκονοστασίου κρέ-

μεται μιὰ μεγαλύτερη κανδήλα, πού συμβολίζει τὸ Χριστό.

11. **Ἡ Κολυμπήθρα.** Αὐτὴ εἶναι ἓνας χάλκινος λέβητας, πού χρειάζεται γιὰ τὸ μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος. Ἔχει δύο λαβές, καὶ στὰ πλάγια σκαλισμένους σταυρούς. Ἡ Κολυμπήθρα συμβολίζει τὸν Ἰορδάνη ποταμό, ὅπου βαπτίστηκε ὁ Χριστός, ἢ τὴν Κολυμπήθρα τοῦ Σιλωάμ, ὅπου μπαίνοντας οἱ ἄρρωστοι θεραπεύονταν.

12. **Καμπάνες ἢ Κώδωνες ἢ Σήμαντρα.** Τὰ πρῶτα χριστιανικὰ χρόνια καλοῦσαν στὴν ἐκκλησία τοὺς πιστοὺς οἱ **λαοσυνάκται**, δηλ. κλητῆρες εἰδικοί. Αὐτοὶ γύριζαν στὰ σπίτια τῶν Χριστιανῶν καὶ κτυποῦσαν τὶς πόρτες εἰδοποῶντας τοὺς ὅτι ἔπρεπε νὰ πᾶνε στὴν Ἐκκλησίᾳ. Ἀργότερα στὰ μοναστήρια μεταχειρίστηκαν τὶς **σάλπιγγες**. Ἐπειτα ἔκαμαν τὰ **σήμαντρα ἁγιοσίδερα**, πού ἦαν κομμάτια ἀπὸ ξύλο ἢ σίδηρο καὶ πάνω σ' αὐτὰ κτυποῦσε μ' ἓνα ξύλο ὁ ἐπιστάτης τῆς Ἐκκλησίας κἀνοντας ἔτσι τὸ προσκλητήριον τῶν πιστῶν. Τέλος ἔγιναν οἱ **καμπάνες** ὅπως σήμερα εἶναι γνωστές, πού πῆραν αὐτὴ τὴν ὀνομασίαν ἀπὸ τὴν πόλιν τῆς Ἰταλίας τὴν Καμπανία, ὅπου πρωτοφτειάχτηκαν.

ΕΟΡΤΕΣ

Ὁ Θεὸς ἔκαμε τὸν κόσμον σὲ ἕξι μέρες καὶ τὴν ἑβδομήμερον ἀναπαύτηκε. Τὴν ἡμέραν αὐτὴν τὴν ὀνό-

μασε **Σάββατο**, πού θά πῇ «μέρα γιά ἀνάπαυση».

Ἀντὶ τὸ Σάββατο, οἱ Χριστιανοὶ δέχτηκαν γιά ἡμέρα ἀναπαύσεως τὴν ἡμέρα πού ὁ Χριστὸς ἀνέστηθη, δηλ. τὴν πρώτη μέρα τῆς ἐβδομάδος, πού τὴν ἀφιέρωσαν στὴ λατρεία τοῦ Κυρίου καὶ τὴν ὠνόμασαν **Κυριακή**.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Κυριακή, ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία καθιέρωσε κατόπιν καὶ ἄλλες ἐορτές, γιὰ νὰ τιμήσῃ τὸν κύριο, τὴ Θεοτόκο καὶ τοὺς Ἁγίους. Τὶς ἐορτές αὐτὲς τίς ξεχώρισε σέ: 1) **Δεσποτικές**, δηλ. ὅσες ἀναφέρονται στὸ πρόσωπο τοῦ Κυρίου (τοῦ Δεσπότη, 2) **Θεομητορικές**, ὅσες ἀναφέρονται στὴ Θεοτόκο, καὶ 3) ἐορτές **τῶν Ἁγίων**, ὅσες ἀναφέρονται στὴ μνήμη τῶν χριστιανῶν ἐκείνων, πού ἐργάστηκαν ἢ μαρτύρησαν γιὰ τὴ Χριστιανικὴ Θρησκεία καὶ κηρύχτηκαν Ἁγιοί.

ΟΙ ΔΕΣΠΟΤΙΚΕΣ ΕΟΡΤΕΣ

Οἱ Δεσποτικὲς ἐορτὲς εἶναι **ἀκίνητες καὶ κινητές**.

Α'. ΑΚΙΝΗΤΕΣ ΔΕΣΠΟΤΙΚΕΣ ΕΟΡΤΕΣ

Ἀκίνητες Δεσποτικὲς ἐορτὲς λέγονται ἐκεῖνες πού ἐορτάζονται μιὰ φορὰ τὸ χρόνο καὶ σὲ ὠρισμένη μέρα. Τέτοιες ἐορτὲς εἶναι:

1. Τὰ **Χριστούγεννα**. Ἐορτάζεται στίς 25 Δεκεμβρίου γιά ἀνάμνηση τῆς γεννήσεως τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ.

2. **Ἡ Περιτομή τοῦ Χριστοῦ.** Ἐορτάζεται τὴν 1 Ἰανουαρίου γι' ἀνάμνηση τῆς Περιτομῆς τοῦ Χριστοῦ. Οἱ Ἑβραῖοι συνήθιζαν ὀκτὼ μέρες ὕστερα ἀπὸ τὴ γέννηση τοῦ παιδιοῦ νὰ τοῦ δίνουν τὸ ὄνομα. Ἔτσι καὶ ὁ Χριστὸς ὠνομάσθηκε Ἰησοῦς, δηλ. Σωτήρας τοῦ κόσμου.

3. Τὰ **Φῶτα.** Ἐορτάζεται στίς 6 Ἰανουαρίου γι' ἀνάμνηση τῆς ἡμέρας ποὺ βαπτίστηκε σὲ ἡλικία 30 χρονῶν ὁ Ἰησοῦς στὸν Ἰορδάνη, ἀπὸ τὸν Ἰωάννη τὸν Προδρόμο. Ἡ ἑορτὴ αὐτὴ ὀνομάζεται **Θεοφάνεια** ἢ **Ἐπιφάνεια**, ἐπειδὴ τὴν ὥρα τῆς βαπτίσεως φανερώθηκε ὁ Θεός, ὁ Πατέρας, μὲ τὴ φωνή του ποὺ ἔλεγε: «Αὐτὸς εἶναι ὁ γιὸς μου ὁ ἀγαπητός» καὶ ἀπὸ πάνω φάνηκε τὸ ἅγιο Πνεῦμα σὰν περιστέρα.

4. **Ἡ Ὑπαπαντὴ τοῦ Χριστοῦ.** Ἐορτάζεται στίς 2 Φεβρουαρίου. Εἶναι ἡ ἡμέρα (σαράντα μέρες ὕστερα ἀπὸ τὴ γέννηση τοῦ Χριστοῦ) ποὺ ἡ Παρθένος Μαρία ἔφερε τὸ παιδί στὸ ναὸ (στὸ ναὸ τοῦ Σολομῶντα). Ἐκεῖ τὸν **ὑπήντησε**, δηλ. τὸν ὑποδέχτηκε ὁ γέροντας Προφήτης Συμεὼν μὲ τοῦτα τὰ λόγια: «Τώρα ἄς πεθάνω εὐχαριστημένος, Θεέ μου!»

5. **Ἡ Μεταμόρφωση τοῦ Σωτῆρος.** Ἐορτάζεται στίς 6 Αὐγούστου, γι' ἀνάμνηση τῆς μεταμόρφωσης ποὺ ἔγινε στὸ Χριστὸ πάνω στὸ ὄρος Θαβώρ.

6. Τοῦ **Σταυροῦ.** Ἐορτὲς τοῦ Σταυροῦ εἶναι πέντε:

α. **Ἡ Εὐρεση τοῦ Σταυροῦ.** Στὶς 6 Μαρτίου σ' ἀνάμνηση τῆς ἡμέρας, ποὺ ἡ μητέρα τοῦ Μ. Κωσταντίνου, ἡ ἀγία Ἑλένη βοήκη τὸν τίμιον Σταυρό.

β. **Ἡ ἐμφάνιση τοῦ Σημεῖου τοῦ Σταυροῦ.** Ἐορτάζεται στὶς 7 Μαΐου γι' ἀνάμνηση τῆς ἡμέρας ποὺ φάνηκε τὸ Σημεῖο τοῦ Σταυροῦ στὴν Ἱερουσαλὴμ σὲ μεγάλο μέγεθος, ἀπὸ τὸ Γολγοθᾶ ἢ τὸ ὄρος τῶν Ἑλαιῶν.

γ. **Ἡ Πρόοδος τοῦ τιμίου Σταυροῦ.** Ἐορτάζεται τὴν 1 Αὐγούστου καὶ τότε γίνεται στὴν Ἐκκλησία ἀγιασμοὺς τῶν Χριστιανῶν μὲ τὸ σταυρό.

δ. **Ἡ Ὑψωση τοῦ τιμίου Σταυροῦ.** Ἐορτάζεται στὶς 14 Σεπτεμβρίου γι' ἀνάμνηση τῆς ἡμέρας ποὺ ἡ μητέρα τοῦ Μ. Κωσταντίνου, ἡ ἀγία Ἑλένη ὕψωσε τὸν τίμιον Σταυρὸ ἐμπρὸς στὸ πλῆθος τῶν Χριστιανῶν, ποὺ ἔψελναν τὸ «Κύριε ἐλέησον».

ε. **Τῆς Σταυροπροσκυνήσεως.** Ἐορτάζεται τὴν τρίτη Κυριακὴ τῆς Μεγάλης Σαρακοστῆς καὶ δίνει στοὺς Χριστιανούς, ποὺ νηστεύουν, δύναμη νὰ περάσουν τὶς ὑπόλοιπες ἡμέρες τῆς μακροῦς νηστείας.

Β'. ΚΙΝΗΤΕΣ ΕΟΡΤΕΣ

Κινητὲς εορτὲς εἶναι ἐκεῖνες ποὺ δὲν εορτάζονται σὲ ὠρισμένη μέρα, παρὰ, σὲ μέρες ποὺ ἔχουν σχέση μετὰ τὴν ἐπίσης κινητὴ εορτὴ τοῦ Πάσχα καὶ ἄλλες μετὰ αὐτό.

Α'. Κινητὲς ἑορτὲς πρὶν τὸ Πάσχα.

1. **Κυριακὴ τοῦ Τελώνη καὶ Φαρισαίου.** Ἑορτάζεται 10 ἑβδομάδες πρὶν τὸ Πάσχα καὶ τότε διαβάζεται τὸ Εὐαγγέλιο τῆς παραβολῆς τοῦ Τελώνη καὶ Φαρισαίου.

2. **Κυριακὴ τοῦ Ἀσώτου.** Τότε διαβάζεται ἡ παραβολὴ τοῦ ἀσώτου γιοῦ.

3. **Κυριακὴ τῶν Ἀπόκρεω.** Λέγεται ἔτσι, ἐπειδὴ τὴν Κυριακὴ αὕτῃ τρώγεται κρέας. Τὴν ἀκόλουθῃ ἑβδομάδα τρώγονται οἱ τροφές ποὺ φτιάχνονται ἀπὸ γάλα, ὥστε νὰ μὴν ἀρχίσῃ ἔτσι ἀμέσως μετὰ τὴν κατάλυση τοῦ κρέατος ἡ νηστεία καὶ πειραχτῇ ἡ υἱεία τοῦ πιστοῦ. Τὴν Κυριακὴ αὕτῃ διαβάζεται ἡ περικοπὴ τοῦ Εὐαγγελίου τῆς Δευτέρας Παρουσίας καὶ μαθαίνομε πὺς ὅ,τι κάνομε στὸν πλησίον μας εἶναι σὰν νὰ τὸ κάνωμε στὸν ἴδιο τὸ Θεό.

4. **Κυριακὴ τῆς Τυροφάγου.** Λέγεται ἔτσι, ἐπειδὴ τὴν Κυριακὴ αὕτῃ τρώγομε γάλα, τυρί, μπαίνοντας ἀπὸ τὴν ἀκόλουθῃ ἑβδομάδα στὴ νηστεία. Τότε διαβάζεται τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Ματθαίου (κεφ. 5') ποὺ εἶναι σχετικὸ μὲ τὴ νηστεία καὶ τὴν ἐλεημοσύνη.

5. **Πρώτῃ Κυριακὴ τῶν νηστειῶν.** Ἀρχίζει ἡ Μεγ. Σαρακοστή. Ἡ πρώτη ἑβδομάδα λέγεται καὶ **Καθαρὴ** ἑβδομάδα, ἐπειδὴ οἱ Χριστιανοὶ καθαρὶ-

ζονται με τὴ νηστεία. Ἡ Κυριακὴ αὐτὴ λέγεται καὶ *Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας* γι' ἀνάμνηση τῆς ἡμέρας ποὺ ἡ αὐτοκράτειρα Θεοδώρα ἀναστύλωσε τὶς εἰκόνες καὶ ἔπαψε ὁ πόλεμος κατὰ τῶν εἰκόνων.

6. *Δευτέρα Κυριακὴ τῶν νηστειῶν.* -

7. *Τρίτη Κυριακὴ τῶν νηστειῶν*, ποὺ λέγεται καὶ τῆς Σταυροπροσκυνήσεως.

8. *Τετάρτη Κυριακὴ τῶν νηστειῶν.*

9. *Πέμπτη Κυριακὴ τῶν νηστειῶν.* Τὴν περασμένη Παρασκευὴ ψέλνεται ὁλόκληρο τὸ περίφημο ποίημα ὁ Ἀκάθιστος ὕμνος (Χαιρετισμοὶ τῆς Θεοτόκου).

10. *Ἑκτὴ Κυριακὴ τῶν νηστειῶν ἢ Κυριακὴ τῶν Βαΐων*, γι' ἀνάμνηση τῆς ἡμέρας ποὺ ἔγινε ἡ θριαμβευτικὴ εἴσοδος τοῦ Χριστοῦ στὴν Ἱερουσαλήμ.

11. *Μεγάλῃ ἐβδομάδα.* Ἡ ἐπόμενη ἐβδομάδα λέγεται *Μεγάλῃ* γιὰ τὰ μεγάλα γεγονότα ποὺ ἔγιναν σ' αὐτὴ σχετικὰ μετὰ τὸ πρόσωπο τοῦ Κυρίου.

Μεγάλῃ Δευτέρα. Μνημονεύεται σ' αὐτὴ ὁ Ἰωσήφ, ὁ γιὸς τοῦ Ἰακώβ, ἐπειδὴ ἡ ἱστορία του μοιάζει μετὰ τὴν ἱστορία τοῦ Χριστοῦ: ὅπως ἐκεῖνος φθονήθηκε καὶ πουλήθηκε ἀπὸ τ' ἀδέρφια του, ἔτσι καὶ ὁ Χριστὸς φθονήθηκε καὶ σταυρώθηκε ἀπὸ τοὺς συμπατριῶτες του.

Μεγάλῃ Τρίτη. Διαβάζεται σ' αὐτὴ ἡ παραβο-

λή τῶν Δέκα παρθένων καὶ τὸ βράδυ ψέλνεται τὸ τροπάριο τῆς Κασσιανῆς.

Μεγάλη Τετάρτη. Τὴν ἡμέρα αὕτῃ ἔπιασαν τὸν Ἰησοῦ.

Μεγάλη Πέμπτη. Διαβάζονται τὸ βράδυ τὰ δώδεκα Εὐαγγέλια, ποὺ ἱστοροῦν τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ. Γίνεται καὶ ἀνάμνηση τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου, γι' αὐτὸ καὶ πολλοὶ Χριστιανοὶ κοινωνοῦν τὴν ἡμέρα αὕτῃ.

Μετὰ τὸ πέμπτο Εὐαγγέλιο ὁ ἱερέας βγάζει καὶ περιφέρει μέσα στὴν ἐκκλησία τὸν τίμιον Σταυρό, ποὺ ἔχει ἐπάνω τὸν ἐσταυρωμένο Χριστὸ καὶ ψέλνει τὸ : « Σήμερον κρεμᾶται ἐπὶ ξύλου..... »

Μεγάλη Παρασκευή. Εἶναι ἡ ἡμέρα ποὺ ἐσταυρώθη ὁ Κύριος. Τὸ βράδυ γίνεται ἡ περιφορὰ τοῦ Ἐπιταφίου καὶ ψέλνεται ἡ ἀκολουθία τοῦ Ἐπιταφίου Θρήνου.

Μεγάλο Σάββατο. Τὴν ἡμέρα αὕτῃ κρατιέται μεγάλη νηστεία. Ὁ ἱερέας ραίνει μὲ ἄνθη τὸ ναὸ καὶ οἱ λαμπάδες κτυποῦν χαρμόσυνα, γιὰτὶ προαγγέλλουν τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ.

* 12. **Κυριακὴ τοῦ Πάσχα.** Εἶναι ἡ μεγαλύτερη ἑορτὴ τῶν Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν, γιὰτὶ τὴν ἡμέρα αὕτῃ ἀναστήθηκε ὁ Χριστός, ὁ Σωτὴρ τοῦ Κόσμου. Τότε ψέλνεται τὸ ἀναστάσιμο τροπάριο : « Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, θάνατον θάνατον πατήσας καὶ τοῖς ἐν τοῖς μνήμασι ζῶν. χαρισάμε-

νος». Πού θὰ πῇ: «Ὁ Χριστὸς ἀναστήθηκε ἀπὸ τοὺς νεκρούς, ἀφοῦ νίκησε μὲ τὸ θάνατό του τὸν θάνατο καὶ ἀφοῦ χάρισε τὴ ζωὴ σ' ἐκείνους ποὺ ἦταν στοὺς τάφους».

Ὁ ἐσπερινὸς τοῦ Πάσχα (ἀπόγευμα) λέγεται καὶ **Ἀγάπη**, γιὰτὶ οἱ Χριστιανοὶ ἀλλάζουν ἀσπασμό. Τότε διαβάζεται σὲ πολλὰς γλῶσσας τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννη (Ἰωάν. κ' 17). ποὺ ἱστορεῖ τὸ φανέρωμα τοῦ Χριστοῦ στοὺς μαθητὲς του καὶ τὸ χαιρετισμὸ του: «Εἰρήνη ὑμῖν».

Β'. Κινητὲς γιορτὲς μετὰ τὸ Πάσχα.

1. **Ἡ ἑβδομάδα τῆς Διακαινησίμου.** Τὰ πρῶτα χρόνια ἦταν συνήθεια τὴν ἑβδομάδα αὐτὴ γὰ βαπτίζονται πολλοὶ κατηχούμενοι, γιὰ νὰ ὀνομαστοῦν Χριστιανοί. Ἐπειδὴ ἔτσι ἔπαιρναν νέα πνευματικὴ ζωὴ, γι' αὐτὸ ἡ ἑβδομάδα αὐτὴ ὀνομάστηκε ἑβδομάδα τῆς Διακαινησίμου (διακαινίζω=κάμνω κάτι καινὸ=καινούργιο).

Τὴν Παρασκευὴ τῆς ἑβδομάδας αὐτῆς εἶναι ἡ ἑορτὴ τῆς Ζωοδόχου πηγῆς, γι' ἀνάμνηση τῆς ἡμέρας ποὺ βρέθηκε κοντὰ στὸ ναὸ τῆς Θεοτόκου στὴν Κωνσταντινούπολιν ἡ ἱερὴ πηγὴ ποὺ εἶναι θαυματουργικὴ. Ἡ πηγὴ αὐτὴ ὑπάρχει ὡς σήμερα.

2. **Κυριακὴ τοῦ Θωμᾶ.** Τὴν ἡμέρα αὐτὴ ἑορτάζεται τὸ φανέρωμα τοῦ Σωτῆρα στοὺς μαθητὲς του, ὅταν πίστεψε καὶ ὁ ἄπιστος Θωμᾶς.

3. **Κυριακή τῶν Μυροφόρων.** Ἡ δεύτερη Κυριακή μετὰ τὸ Πάσχα. Ἐορτάζεται γι' ἀνάμνηση τῆς ἡμέρας πού οἱ εὐσεβεῖς γυναῖκες πῆγαν πολὺ πρωΐ, τὴν ἐπαύριο τῆς ταφῆς τοῦ Χριστοῦ, στὸν τάφο, γιὰ ν' ἀλείψουν τὸ σῶμα του μὲ μῦρα. Τὴν ἴδια μέρα θυμούμεθα καὶ τοὺς εὐσεβεῖς Ἰωσήφ καὶ Νικόδημο πού ἔθαψαν τὸν Κύριο.

4. **Κυριακή τοῦ Παραλύτου.** Ἡ τρίτη αὕτη Κυριακή λέγεται ἔτσι, γιατί σ' αὕτη διαβάζεται ἡ περικοπὴ τοῦ Εὐαγγελίου, πού ἀναφέρει τὴ θεραπεία τοῦ παραλύτου τῆς Βηθεσδά, πού ἦταν ἄρρωστος 38 χρόνια.

5. **Κυριακὴ τῆς Σαμαρείτιδος.** Τὴν Κυριακὴ αὕτη διαβάζεται ἡ περικοπὴ τοῦ Εὐαγγελιστῆ Ἰωάννη, πού ἀναφέρει τὸν ὥραϊον ἐκεῖνο διάλογο τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Σαμαρείτιδος.

6. **Κυριακὴ τοῦ Τυφλοῦ.** Ἡ Πέμπτη Κυριακὴ ὀνομάζεται ἔτσι, γι' ἀνάμνηση τῆς θεραπείας τοῦ «ἀπὸ γενετῆς» τυφλοῦ πού ἔκαμε ὁ Χριστός.

7. **Ἀνάληψη τοῦ Κυρίου.** 40 μέρες ὕστερα ἀπὸ τὸ Πάσχα εἶναι ἡ ἐορτὴ αὕτη γι' ἀνάμνηση τῆς ἡμέρας πού ὁ Χριστὸς ἀναλήφτηκε στοὺς οὐρανοὺς.

8. **Κυριακὴ τῶν ἁγίων Πατέρων.** Ἡ ἕκτη Κυριακὴ μετὰ τὸ Πάσχα, γι' ἀνάμνηση τῶν 318 πατέρων, πού πῆραν μέρος στὴν Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο.

9. **Ἡ Πεντηκοστή.** 50 μέρες μετὰ τὸ Πάσχα

σύμφωνα μὲ τὴν ὑπόσχεση τοῦ Κυρίου ἐπεφοίτησε τοὺς Ἀποστόλους τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ποὺ ἔμοιαζε μὲ πύρινες γλῶσσες. Γι' ἀνάμνηση τοῦ γεγονότος αὐτοῦ ἐορτάζεται ἡ Πεντηκοστή.

10. *Κυριακὴ τῶν Ἀγίων Πάντων.*

Τὴν ὀγδὴ Κυριακὴ μετὰ τὸ Πάσχα γιορτάζουμε τὴ μνήμη ὅλων ἐκείνων τῶν ἁγίων ἀνθρώπων, ποὺ μὲ τὴν πίστη των καὶ τὸ αἷμα των θεμέλιωσαν καὶ στήριξαν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ.

ΘΕΟΜΗΤΟΡΙΚΕΣ ΕΟΡΤΕΣ

Ἡ Ἐκκλησία μας γιὰ νὰ τιμήσῃ τὴ Μητέρα τοῦ Θεοῦ, τὴ Θεοτόκον, ἔχει ὀρίσει ἐορτὲς καὶ αὐτὲς εἶναι :

1. *Ἡ Γέννηση τῆς Θεοτόκου.*
2. *Τὰ Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου.*
3. *Ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου.*
4. *Ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου.*

Τὰ σχετικὰ μὲ τίς ἐορτὲς αὐτὲς βρίσκει κανεὶς στὸ βιβλίον Ἱερὰ Ἱστορία τῆς Καινῆς Διαθήκης.

ΕΟΡΤΕΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ

Ἡ Ἐκκλησία μας, γιὰ νὰ τιμήσῃ καὶ νὰ δοξάσῃ ἰδιαίτερα τοὺς ἁγίους ἐκείνους ἀνθρώπους, ποὺ πρόσφεραν ἐξαιρετικὰς ὑπηρεσίας στὴ διάδοσις τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ ποὺ μαρτύρησαν ἀκόμη γι' αὐτὴν, ὥρισε ξεχωριστὰς ἐορτὰς. Ὅταν ἐορτάζε-

ται ἡ μνήμη αὐτῶν, κάθε χριστιανὸς πρέπει νὰ ἀναλογίζεται τὸν ἡρωϊσμὸ καὶ τὴ θυσία τους καὶ νὰ τοὺς ἔχη γιὰ πρότυπο στὸ χριστιανικὸ βίο του.

Οἱ σπουδαιότερες αὐτὲς ἐορτὲς εἶναι :

1. Τῶν *Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου*, ποὺ ἐορτάζονται στὶς 29 Ἰουνίου.

2. Τῶν *Δώδεκα Ἀποστόλων*, στὶς 30 Ἰουνίου.

3. Τοῦ *Ἀποστόλου Ἀνδρέου*, στὶς 30 Νοεμβρίου.

4. Τοῦ *Ἀποστόλου Φιλίππου*, στὶς 14 Νοεμβρίου.

5. Τοῦ *Πρωτομάρτυρος Στεφάνου* στὶς 27 Δεκεμβρίου.

6. Τῶν *Μαρτύρων* : *Ἀγίου Γεωργίου* στὶς 13 Ἀπριλίου, *Ἀγίου Δημητρίου* στὶς 26 Ὀκτωβρίου, *Ἀγίου Παντελεήμονος* στὶς 27 Ἰουλίου, *Ἱερομάρτυρος Χαραλάμπους* στὶς 10 Φεβρουαρίου.

7. Τῶν *Ἀσκητῶν* : *Μεγάλου Ἀντωνίου* στὶς 17 Ἰανουαρίου, *Εὐδυνμίου τοῦ Μεγάλου*, στὶς 20 Ἰανουαρίου, *Σάββα* στὶς 5 Δεκεμβρίου.

8. Τῶν τριῶν *Μεγάλων Πατέρων* τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ *Μ. Βασιλείου* τὴν 1 Ἰανουαρίου, *Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου* (Ναζιανζηνοῦ) στὶς 25 Ἰανουαρίου, καὶ *Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου* στὶς 13 Νοεμβρίου. Καὶ τοὺς τρεῖς τούτους ἱεράρχες ἐορτάζουμε μαζὶ στὶς 30 Ἰανουαρίου.

9. Τοὺς *Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας Ἀθανάσιο* καὶ *Κύριλλο*, πατριάρχες Ἀλεξανδρείας, στίς 18 Ἰανουαρίου.

10. Τοὺς *θαυματοουργοὺς Πατέρες Ἅγιο Νικόλαο* στίς 6 Δεκεμβρίου καὶ *Ἅγιο Σπυρίδωνα* στίς 12 Δεκεμβρίου.

11. Γιορτάζομε ἀκόμη τὶς μεγαλομάρτυρες γυναῖκες: *Ἁγία Αἰκατερίνη* στίς 25 Νοεμβρίου, *Ἁγία Εὐφημία* στίς 11 Ἰουλίου, *Ἁγία Μαρίνα* στίς 17 Ἰουλίου, *Ἁγία Παρασκευή* στίς 26 Ἰουλίου, *Ἁγία Εἰρήνη* στίς 5 Μαΐου καὶ *Ἁγία Βαρβάρα* στίς 4 Δεκεμβρίου.

12. Στίς μεγάλες ἑορτὲς τῆς Ἐκκλησίας ἔχομε καὶ τὴν ἑορτὴ τῶν *Ἰσαποστόλων Ἀγίου Κωνσταντίνου* καὶ τῆς μητέρας του *Ἀγίας Ἑλένης* στίς 21 Μαΐου.

13. Τέλος ἑορτάζομε καὶ τοὺς προφῆτες *Ἰερεμία* στίς 6 Μαΐου καὶ *Ἠλία* στίς 20 Ἰουλίου.

ΙΕΡΑ ΣΥΜΒΟΛΑ - ΕΙΚΟΝΕΣ

Οἱ πρῶτοι Χριστιανοί, ἐπειδὴ φοβόνταν τοὺς εἰδωλολάτρεις καὶ ἐπειδὴ δὲν ᾔθελαν καὶ νὰ τοὺς μοιάσουν, δὲν εἶχαν εἰκόνες. Ἀργότερα μεταχειρίστηκαν διάφορες συμβολικὲς παραστάσεις ἢ σύμβολα, δηλαδὴ σχεδίαζαν διάφορα σχήματα, πού μ' αὐτὰ παρίσταναν ὠρισμένα πράγματα σχετικὰ μὲ τὴ Χριστιανικὴ Θρησκεία.

Ἐπεὶ τὰ σύμβολα ἦσαν τ' ἀκόλουθα :

† τὸ σημεῖο τοῦ Σταυροῦ, πού ἦταν τὸ ἱερώ-
τερο σύμβολο. Αὐτὸ ἦταν ἓνα ἀπὸ τὰ πρῶτα πού
μεταχειρίστηκαν οἱ Χριστιανοί, καὶ μ' αὐτὸ ὁμο-
λογοῦσαν τὴν πίστιν των. Μὲ τὸ σύμβολο αὐτὸ
ἀγιάζονται ὅλα τὰ μυστήρια. Τὸ σημεῖο τοῦ Σταυ-
ροῦ τὸ κάνομε μὲ τὰ τρία δάκτυλα, γιατί ἔτσι ὁμο-
λογοῦμε τὴν πίστιν μας στὴν Ἀγία Τριάδα.

X = Χριστός, **IX** ἢ **XP** = Ἰησοῦς Χριστός.

IHS = Ἰησοῦς.

A - Ω δηλ. ἀρχὴ καὶ τέλος.

Ἰχθὺς = Ἰ(ησοῦς) Χ(ριστός) Θ(εοῦ) Υἱ(ὸς)
Σ(ωτήρ). Τὸ σύμβολο αὐτὸ ἦταν ἀπὸ τὰ πιὸ ἀγα-
πητά, γιατί ἔχει τὰ ἀρχικά γράμματα ἀπὸ τὸ ὄνο-
μα τοῦ Κυρίου.

Ἡ **λύρα**, πού συμβολίζει τὴν πνευματικὴ χαρά.

Ἡ **ναῦς** (πλοῖο), πού συμβολίζει τὴν Ἐκκλησίαν.

Ἡ **ἄγκυρα** σύμβολο τῆς ἐλπίδας.

Τὸ **περιστέρι**, σύμβολο τοῦ ἁγ. Πνεύματος καὶ
τῆς ἀγιότητος.

Τὸ **παγώνι**, σύμβολο τῆς ἀναστάσεως.

Ὁ **πετεινός**, σύμβολο τοῦ χριστιανικοῦ ἀγῶνα.

Ὁ **φοῖνικας**, τῆς ἀθανασίας.

Τὸ **κρῖνο**, τῆς ἀγνότητος.

Κλάδος ἐλιᾶς, τῆς εἰρήνης.

Ὁ **ἀμνός** (ἀρνί), σύμβολο τοῦ Σωτήρος.

Τὸ **ἄμπέλι**, σύμβολο τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ *λυχνία*, τὸ αἰώνιο φῶς.

Ἡ *εἰκόνα τοῦ καλοῦ ποιμένος* (ἓνας νέος πού ἔχει στοὺς ὤμους του ἓνα πρόβατο), σύμβολο τοῦ Χριστοῦ πού σώζει τοὺς ἀνθρώπους.

Ὅταν οἱ Χριστιανοὶ ἔπαψαν νὰ φοβοῦνται τὴν εἰδωλολατρεία, ἄρχισαν νὰ μεταχειρίζονται καὶ εἰκόνες, πού παριστάνουν σκηνὲς ἀπὸ τὴν Παλαιὰ καὶ τὴν Καινὴ Διαθήκη.

Οἱ εἰκόνες ἔχουν σκοπὸ νὰ κοσμήσουν καλύτερα τὸ ναό. Τέτοιες εἰκόνες ἔχουμε τοῦ Χριστοῦ, τῆς Παναγίας καὶ τῶν Ἀγίων.

Μὲ τίς εἰκόνες δίνουμε μόνο τιμὴ καὶ σεβασμὸ στὰ εἰκονιζόμενα πρόσωπα, πού πρέπει νὰ τὰ ἔχωμε ὡς παράδειγμα γιὰ τίς καλές των πράξεις. Ποτὲ δὲν πρέπει νὰ προσφέρουμε σ' αὐτὲς λατρεία, γιὰτὶ τότε δὲ διαφέρουμε πιά ἀπὸ τοὺς εἰδωλολάτρες. Ἡ λατρεία ἀνήκει μονάχα στὸ Θεό.

ΙΕΡΑ ΑΜΦΙΑ

Ἱερὰ Ἀμφιά λέμε τὴν ἰδιαίτερη στολὴ πού φοροῦν οἱ κληρικοί. Ὅταν τὰ φοροῦν, τὰ σφραγίζουν μὲ τὸ σημεῖο τοῦ Σταυροῦ μὲ τὸ δεξιὸ χέρι, τὰ ἀσπάζονται καὶ γιὰ κάθε ἓνα λένε καὶ μιὰ ξεχωριστὴ εὐχή.

Τὰ ἱερὰ ἄμφια εἶναι ἄσπρα, γιὰ νὰ φανερώουν τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς.

Οἱ κληρικοὶ ἔχουν τρεῖς βαθμούς : 1) τὸ *Διά-*

κονο, 2) τὸν **Πρεσβύτερο** ἢ **Ἱερέα** καὶ 3) τὸν **Ἐπίσκοπο** ἢ Μητροπολίτη. Ὅλα τὰ ἄλλα ὀνόματα ποὺ ἔχουν εἶναι τίτλοι μόνον.

Η ΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΔΙΑΚΟΝΟΥ

1. Τὸ **στιχάριο**. Εἶναι χιτῶνας λευκὸς ποὺ φτάνει ὡς τὰ πόδια κι ἔχει φαρδιά μανίκια. Λέγεται Στιχάριο, ἐπειδὴ ἔχει στίχους καὶ συμβολίζει τὴν πνευματικὴ καθαρότητα ποὺ πρέπει νὰ ἔχουν αὐτοὶ ποὺ τὸ φοροῦν.

2. Τὰ **ἐπιμανίκια**. Εἶναι μικρὰ τεμάχια ἀπὸ ὕφασμα καὶ σκεπάζουν τὸ μέρος τοῦ χειριοῦ στὸν καρπὸ. Συμβολίζουν τὴ δύναμη ποὺ νικᾷ τοὺς ἐχθρούς.

3. Τὸ **Ὁράριο**. Εἶναι στενὴ καὶ μακρὰ λουρίδα ἀπὸ ὕφασμα, ποὺ μ' αὐτὴ τυλίγει ὁ διάκονος τὸ κορμί του ἀπὸ τὸν ἀριστερὸ ὦμο, ὥστε ἡ μιὰ ἄκρη της νὰ πέφτῃ ἐμπρὸς καὶ ἡ ἄλλη πίσω. Συμβολίζει τὶς πτέρυγες τῶν ἀγγέλων.

Σημ. Ἡ λέξις ὁράριο εἶναι ξένη καὶ σημαίνει τὸ προσόψιο, ποὺ σφόγγιζαν οἱ διάκονοι τὸ στόμα ἐκείνων ποὺ κοινωνοῦσαν.

Η ΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ

1. Στιχάριο. 2. Ἐπιμανίκια ὡς τοῦ Διακόνου.

3. **Ἐπιτραχήλιο** ἢ **περιτραχήλιο**. Στενὸ καὶ μακρὸ ὕφασμα, ποὺ περιβάλλει τὸν τράχηλο καὶ

φτάνει ὡς τὰ πόδια. Συμβολίζει τὴ χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τὴν ὑποταγὴ τοῦ ἱερέα στὸ Χριστό.

Χωρὶς τὸ ἐπιτραχήλιο καμία ἱεροπραξία δὲν μπορεῖ νὰ κάμῃ ὁ ἱερέας.

4. Ἡ **Ζώνη**. Εἶναι μιὰ λουρίδα ἀπὸ ὑφασμα, ποὺ ζώνει τὴ μέση καὶ συμβολίζει τὴ χάρη καὶ τὴ δύναμη τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ὁ ἱερέας πρέπει νὰ τὴ φορῇ, ὅταν τελῇ τὸ μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας.

5. Τὸ **Ἐπιγονάτιο**. Εἶναι ἓνα ὑφασμα τετραγώνον, ποὺ κρέμεται ἀπὸ τὴ ζώνη καὶ φτάνει ὡς τὸ γόνατο τοῦ ἀριστεροῦ ποδιοῦ. Φανερώνει τὸ ἀξίωμα καὶ γι' αὐτὸ μόνον ὁ Ἐπίσκοπος, ὁ Ἀρχιμανδρίτης καὶ ὁ Πρωτοπρεσβύτερος τὸ φοροῦν. Πάνω σ' αὐτὸ εἰκονίζεται ὁ Χριστός, ὁ Σταυρός ἢ Ἀγγελοι. Συμβολίζει τὰ βαλάντια ποὺ ἔφεραν οἱ Ἀπόστολοι γιὰ τὶς ἐλεημοσύνες.

6. Ὁ **Σταυρός**. Τὸν φέρουν ἐπάνω στὸ στήθος τοὺς καὶ συμβολίζει τὸ σταυρὸ τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν αὐταπάρνηση, ποὺ πρέπει νὰ ἔχουν οἱ κληρικοί.

7. Τὸ **Φιλόνιο**. Εἶναι ἓνα ἐπανωφόρι χωρὶς μανίκια. Τὸ φορεῖ ὁ ἱερέας περνώντας το ἐπάνω ἀπὸ τὴν κεφαλὴ καὶ τοῦ σκεπάζει τοὺς ὤμους καὶ τὸ στήθος ὡς τὰ πόδια. Συμβολίζει τὸ πορφυρὸ ἱμάτιο (ἐνδυμα), ποὺ φόρεσαν στὸ Σωτῆρα οἱ Ἰουδαῖοι, γιὰ νὰ τὸν περιγελάσουν.

ΤΑ ΙΕΡΑ ΑΜΦΙΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

1. Τὸ Σπιχάριο. 2. Τὰ Ἐπιμανίκια. 3. Τὸ Ἐπιτραχήλιο. 4. Ἡ Ζώνη. 5. Τὸ Ἐπιγονάτιο. 6. Ὁ Σταυρός, καθὼς τοῦ Διακόνου καὶ τοῦ Ἱερέα.

7. Τὸ **Ἐγκόλπιον**. Εἶναι ἓνα εἰκόνησμα στρογγυλὸ ἢ ὠοειδές, τοῦ Χριστοῦ ἢ τῆς Παναγίας. Κρεμιέται μὲ χρυσῇ ἀλυσίδα ἀπὸ τὸν τράχηλο ἐπάνω στὸ στήθος καὶ πέφτει κοντὰ στὸ σταυρό. Συμβολίζει τὴν καθαρὴν καρδιὰ πού πρέπει νὰ ἔχῃ ὁ ἐπίσκοπος.

8. Ὁ **Σάκκος**. Εἶναι ἔνδυμα πολυτελές. Ἔχει μανίκια κοντὰ ἀλλὰ πλατιά. Γίνεται ἀπὸ δυὸ μεγάλα φύλλα πού συνδέονται μὲ κορδέλλες καὶ μικρὰ στρογγυλὰ κουδουνάκια. Μοιάζει μὲ τὸ Φαιλόνιο κι ἔχει τὴν ἴδια σημασίαν.

9. Ὁ **Ὠμοφόριον**. **Μέγα** καὶ **Μικρό**. Ἐπάνω στὸ σάκκο φέρουν οἱ ἐπίσκοποι ἓνα στενὸ καὶ μακρὸ ἄμφιο καὶ περιβάλλουν μ' αὐτὸ τοὺς ὤμους καὶ τὸν τράχηλο σὲ τρόπο πού πέφτει καὶ πίσω, γι' αὐτὸ λέγεται καὶ ὠμοφόριον· εἶναι σὰν τὸ ὄραριον τοῦ Διακόνου, ἀλλὰ πλατύτερον καὶ κοντύτερον. Εἶναι δύο εἶδη: τὸ μεγάλο καὶ τὸ μικρό. Τὸ μεγάλο τὸ φορεῖ ὁ ἐπίσκοπος στὴν ἀρχὴ τῆς λειτουργίας ἕως τὴν ὥρα πού διαβάξῃ τὸ Εὐαγγέλιον· τὸ μικρὸ τὸ φορεῖ, ὅταν τελῇ τὸ μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας.

Τὸ Ὁμοφόριον στὸ μέσον ἔχει συνήθως τὴν εἰκόνα τοῦ Σωτῆρος. Συμβολίζει τὸ Σταυρὸ τοῦ Χριστοῦ.

10. Τὸ **Ἐπανωκαλύμμαυχο**. Εἶναι ἓνα μαῦρο ὕφασμα, ποὺ προσαρμόζεται στὸ καλυμμαύχι καὶ σκεπάζει τὸν τράχηλο καὶ τ' αὐτιά. Συμβολίζει τὴν αὐταπάρνηση ἀπὸ τὰ κοσμικὰ καὶ τὴν ἀφοσίωση στὰ θεῖα.

11. **Μίτρα**. Ἀντὶ γὰρ ἑπανωκαλύμμαυχο ὁ ἐπίσκοπος, ὅταν λειτουργῇ, φορεῖ τὴ Μίτρα. Ἡ Μίτρα ἔχει τὸ σχῆμα κορώνας καὶ εἶναι χρυσῇ καὶ στολισμένη μὲ πολύτιμα πετράδια ποὺ λαμποκοποῦν. Συμβολίζει τὴ δόξα τοῦ Κυρίου, τὸν ἀκάνθινο στέφανο καθὼς καὶ τὴ μεγάλη ἐξουσία στὴν Ἐκκλησία.

12. **Ποιμαντορικὴ ράβδος** (πατερίτσα). Εἶναι μιὰ μακρὰ καὶ χρυσῇ ράβδος καὶ ἔχει στὴν κορυφὴ της δύο φίδια, ποὺ βλέπουν ἀντίθετα τὸ ἓνα ἀπὸ τ' ἄλλο, καὶ στὸ μέσο ἓνα σταυρό. Τὰ δύο φίδια συμβολίζουν τοὺς ὁρατοὺς καὶ τοὺς ἀοράτους ἐχθροὺς καὶ ὁ σταυρὸς τὴ δύναμη ποὺ πρέπει νὰ ἔχη ὁ ἐπίσκοπος γιὰ νὰ νικᾷ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ ποιμνίου του (τῶν πιστῶν του) καὶ νὰ τὸ ὁδηγῇ σὰν καλὸς ποιμένας στὸ δρόμο τοῦ Θεοῦ. Σημειώνει καὶ τὴν ὑπέρτατη ἐξουσία τοῦ ἐπισκόπου στὴν Ἐκκλησία.

Η ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

Θεία Λειτουργία λέγεται ἡ ἱερὴ ἀκολουθία τῆς Θείας Εὐχαριστίας, γιατί αὐτὴ εἶναι τὸ κέντρο τῶν ἄλλων ἱερῶν ἀκολουθιῶν.

Σ' αὐτὴ γίνεται τὸ μυστήριον τῆς Θείας Κοινωνίας καὶ μεταβάλλονται ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος σὲ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ Θεία-Λειτουργία χωρίζεται σὲ δύο μέρη: στὴ **Λειτουργία τῶν κατηχουμένων** καὶ στὴ **Λειτουργία τῶν πιστῶν**.

Στὴν ἀρχὴ γίνεται καὶ ἡ **Προσκομιδὴ**.

Η ΠΡΟΣΚΟΜΙΔΗ

Οἱ πρῶτοι Χριστιανοί, ὅταν πήγαιναν στὴν ἐκκλησίαν, ἔφερναν μαζί τους ἄρτο καὶ οἶνο, γιὰ νὰ γίνη τὸ μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Αὐτὰ τὰ **προσκομίζαν** (τὰ ἔφερναν) καὶ τὰ τοποθετοῦσαν ἐπάνω στὴν Προσκομιδὴ. Ἐκεῖ ἐπάνω ἔκοβαν τὸν ἄρτο, τὸν ἔβαζαν στὸν ἅγιον Δίσκο, ἔχυναν οἶνο στὸ ἅγιο Ποτήριον καὶ τὸ σκέπαζαν μὲ καλύμματα. Ὅλη αὐτὴ ἡ προετοιμασία, ποὺ γίνεται μὲ εὐχὲς γιὰ τοὺς ζωντανοὺς καὶ τοὺς νεκροὺς λέγεται Προσκομιδὴ.

Α'. Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΚΑΤΗΧΟΥΜΕΝΩΝ

Ἡ λειτουργία αὐτὴ ἀρχίζει ἀπὸ τὸ «Εὐλόγημένη ἡ Βασιλεία...» καὶ τελειώνει στὸ «Ὅσοι κατηχούμενοι προέλθετε....»

Β. Πετρούνια, Κατήχησις - Λειτουργική, ἐκδ. 2η, 1933.

Ὡς τὴν ὥρα ἐκείνη μποροῦσαν νὰ μείνουν στὴν Ἐκκλησία καὶ οἱ κατηχούμενοι, μὰ ἀπὸ τὴ στιγμὴ ἐκείνη ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ φύγουν.

Ἡ Λειτουργία τῶν Κατηχουμένων χωρίζεται σὲ τέσσερα μέρη τ' ἀκόλουθα :

1. **Προοίμιον.** Ὅτάν ὁ Διάκονος ἀναφωνῇ τὸ «Εὐλόγησον Δέσποτα» καὶ ὁ ἱερέας λέγει: «Εὐλογημένη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν...» καὶ ἀρχίζει ἡ Θεία Λειτουργία.

2. **Ἡ Μικρὰ Εἵσοδος ἢ Εἵσοδος τοῦ Εὐαγγελίου.** Τὴν ὥρα ποὺ ψέλνεται τὸ ἀπαλυτικό, ὁ Διάκονος καὶ ὁ ἱερέας βγαίνουν ἀπὸ τὴ βορεινὴ πύλη τοῦ ἁγ. Βήματος. Μπροστὰ πηγαίνουν παιδιὰ κρατώντας λαμπάδες. Ὁ ἱερέας κρατεῖ τὸ Εὐαγγέλιο ὑψωμένο. Ἔτσι φτάνουν στὸ μέσο τῆς Ἐκκλησίας. Τότε ὁ Διάκονος ἀναφωνεῖ: «Σοφία, ὀρθοί»· δηλαδὴ «τὸ Εὐαγγέλιο εἶναι σοφία, γι αὐτὸ ἀπὸ σεβασμὸ ἅς τὸ ἀκούσωμε ὀρθιοί». Κι ἔπειτα γυρίζουν καὶ μπαίνουν στὸ ἁγ. Βῆμα, οἱ κληρικοὶ ἀπὸ τὴν Ὁραία Πύλη καὶ τὰ παιδιὰ ἀπὸ τὶς πλαγινές.

3. **Ἀπόστολος-Εὐαγγέλιο.** Ἀφοῦ ψάλλουν διάφορα τροπάρια καὶ εὐχές, διαβάζεται μιὰ περικοπὴ ἀπὸ τὶς Πράξεις ἢ τὶς Ἐπιστολὲς τῶν Ἀποστόλων καὶ ἀμέσως ὕστερα μιὰ περικοπὴ ἀπὸ ἓνα τῶν τεσσάρων Εὐαγγελίων. Ἐπειτα πρέπει νὰ γίνεταὶ τὸ θεῖο κήρυγμα.

Οἱ περικοπὲς τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν Εὐαγγελίων ποὺ διαβάζονται σὲ κάθε ἑορτὴ εἶναι ὀρισμένες.

4. **Ἐκτενὴς Δέηση.** Μετὰ τὴν ἀνάγνωση τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τὸ κήρυγμα (ὅταν γίνεται κήρυγμα), οἱ Διάκονοι λένε μιὰ σειρὰ ἀπὸ εὐχὲς γιὰ τοὺς εὐσεβεῖς καὶ ὀρθοδόξους Χριστιανούς, γιὰ τὸν κλῆρο, τὸ λαὸ κλπ.

Στὸ μέρος αὐτό, ὅπως εἶπαμε, τελειώνει ἡ Λειτουργία τῶν Κατηχουμένων καὶ βγαίνουν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίᾳ οἱ κατηχούμενοι.

Σήμερα, ἀν καὶ δὲν ὑπάρχουν κατηχούμενοι, ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἡ ἴδια σειρὰ στὴ λειτουργία.

Β'. Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΝ

Ἡ Λειτουργία τῶν Πιστῶν ἀρχίζει ἀπὸ τὸ «Ὁσοι πιστοί...». Λέγεται ἔτσι, γιὰτὶ μόνον οἱ βαπτισμένοι προοῦσαν νὰ μείνουν καὶ νὰ παρακολουθήσουν τὸ σπουδαιότερο μέρος τῆς Θείας Λειτουργίας. Τότε ἀγιάζεται ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος καὶ μεταβάλλονται σὲ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου καὶ κοινωνοῦν οἱ πιστοί.

Ἡ Μεγάλῃ Εἴσοδος. Ἀφοῦ ποῦν εὐχὲς γιὰ τοὺς πιστοὺς ὁ ἱερέας καὶ ὁ διάκονος (ὅταν παύνη μέρος στὴ λειτουργία διάκονος), εὐλογεῖ ὁ ἱερέας τὰ τίμια δῶρα, ποὺ βρίσκονται στὴν Προσκομιδῇ.

Ἔπειτα ὁ ἱερέας κρατεῖ τὸν ἅγ. Δίσκο καὶ τὸ ἅγιο Ποτήριον (ἂν ὑπάρχῃ διάκονος, τότε αὐτὸς κρατεῖ τὸν ἅγ. Δίσκο καὶ ἀκολουθοῦν ὅσοι κληρικοὶ λειτουργοῦν) πὺν χρειάζονται γιὰ τὴ Θεία Εὐχαριστία.

Ἡ συνοδεία αὐτὴ βγαίνει ἀπὸ τὴ βορεινὴ πύλη τοῦ εἰκονοστασίου, ὅπως καὶ στὴ Μικρὰ Εἴσοδο : Μπροστὰ καὶ πίσω πηγαίνουν παιδιὰ μὲ λαμπάδες· προχωρεῖ καὶ σταματᾷ στὸ μέσο τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐκεῖ ὁ ἱερέας κάνει εὐχὲς γιὰ τὸ Κράτος καὶ γιὰ τοὺς πιστοὺς, ζωντανοὺς καὶ νεκροὺς. Κατόπιν μπαίνουν ἀπὸ τὴν Ὠραία Πύλη καὶ τοποθετοῦν τὰ τίμια δῶρα στὴν ἅγ. Τράπεζα. Ἐὰν λειτουργῇ ἐπίσκοπος, τότε ὑποδέχεται αὐτὸς στὴν Ὠραία Πύλη τὰ τίμια Δῶρα καὶ κάνει ὁ ἴδιος τὶς εὐχὲς.

Ἡ μεγάλη εἴσοδος συμβολίζει τὴν τέλεση τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου, τὰ πάθη τοῦ Κυρίου, τὴ σταύρωσή του στὸ Γολγοθᾶ, τὴν ἀποκαθήλωσή του καὶ τὴν ταφή του.

ΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

Ὑστερα ἀπὸ τὴ Μεγάλῃ Εἴσοδο, ἀφοῦ ἀσπασθοῦν οἱ ἱερεῖς μέσα στὸ ἅγιο Βῆμα, ἀνοίγει ἡ Ὠραία Πύλη καὶ λέγεται ἀπὸ τοὺς ψάλτες ἢ ἀπὸ ἓναν ἄλλο Χριστιανὸ τὸ «Πιστεύω».

Τὴν ὥρα πὺν λέγεται τὸ «Πιστεύω», ὁ ἱερέας κινεῖ τὸν Ἄερα ἐπάνω ἀπὸ τὸ ἅγιο Ποτήρι καὶ

τὸν ἅγιο Δίσκο, γιὰ νὰ μὴ πέσῃ κανένα ἔντομο μέσα σ' αὐτά.

ΑΓΙΑΣΜΟΣ - ΤΙΜΙΑ ΔΩΡΑ

Μετὰ τὸ «Πιστεύω» ὁ ἱερέας λέγει σιγὰ πολλές προσευχὲς στὴν Παναγία καὶ στοὺς ἁγίους τῆς Ἐκκλησίας καὶ παρακαλεῖ τὸ Θεὸ νὰ στείλῃ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα νὰ μεταβάλῃ τὸν ἄρτο σὲ τίμιον σῶμα καὶ τὸν οἶνο σὲ τίμιον αἷμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἐπειτα, γιὰ νὰ κάμῃ τὴν ἀναπαράσταση τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου, παίρνει ἀπὸ τὸν ἅγιο Δίσκο τὸν ἀγιασμένο Ἄρτο, τὸν βάζει μέσα στὸ ἅγιο Ποτήρι καὶ λέει μὲ μεγάλη φωνή: **«Λάβετε φάγετε· τοῦτο μου ἐστὶ τὸ σῶμα, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν»**, ποὺ θὰ πῇ: «Πάρτετε καὶ φάγετε· ὁ ἄρτος αὐτὸς εἶναι τὸ σῶμα μου, ποὺ θυσιάζεται γιὰ τὶς ἁμαρτίες σας».

Οἱ ψάλτες ἀναφωνοῦν Ἀμήν, δηλ. εἶθε νὰ πάροῦμε καὶ μεῖς τῇ Θεῖᾳ Χάρι καὶ νὰ συγχωρηθοῦν οἱ ἁμαρτίες μας.

Ἐπειτα χύνει μέσα στὸ ἅγιο Ποτήρι τὸν ἀγιασμένο οἶνο καὶ ἀναφωνεῖ: **«Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες· τοῦτο ἐστὶ τὸ αἷμά μου, τὸ τῆς Καινῆς Διαθήκης, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν»**, ποὺ θὰ πῇ: «Πίετε ἀπὸ αὐτὸ ὅλοι οἱ Χριστιανοί· αὐτὸ εἶναι τὸ αἷμα

μου, πὺν σύμφωνα μὲ τὴ νέα συμφωνία τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων, χύθηκε γιὰ νὰ συγχώρηθοῦν οἱ ἁμαρτίες οἱ δικές σας καὶ πολλῶν ἄλλων».

Οἱ ψάλτες πάλι ἀναφωνοῦν : Ἀμήν.

Τὰ τίμια Δῶρα, ἄρτος καὶ οἶνος, μεταβάλλον-
ται σὲ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ τὴ στιγμή πὺν
ὁ ἱερέας λέγει : «Μεταβαλὼν τῷ πνεύματί σου τῷ
ἀγίῳ».

Η ΘΕΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Ἀμα ἀγιάση ὁ ἱερέας τὰ τίμια Δῶρα, παρακα-
λεῖ τὸ Θεὸ ν' ἀξιῶση τοὺς πιστοὺς νὰ κοινωνή-
σουν, ὁ Διάκονος λέει πολλὰς προσευχὰς ἐμπρὸς
στὸ εἰκονοστάσι καὶ τέλος λέγεται τὸ «Πάτερ
ἡμῶν».

Μέσα στὸ Ἁγ. Βῆμα κοινωνοῦν οἱ λειτουργοὶ
καὶ κατόπιν καὶ ὅσοι θέλουν ἀπὸ τοὺς πιστοὺς.

Ὑστερα ὁ ἱερέας κάνει πολλὰς προσευχὰς στὸ
Θεό, εὐλογεῖ τοὺς πιστοὺς, τοὺς μοιράζει τὸ Ἀν-
τίδορο καὶ κάνει τὴν Ἀπόλυση.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΑΤΗΧΗΣΗ

Κατήχηση.	σελίδς	3
Θρησκεία.	»	3
Χριστιανική Θρησκεία.	»	4
Πηγές τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας.	»	5

Μέρος Α'. Δογματικό.

Τὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως	»	7
Ἐξήγηση τοῦ Συμβόλου τῆς πίστεως.	»	8
Οὐσία καὶ ἰδιότητες τοῦ Θεοῦ.	»	9
Ἁγία Τριάς.	»	11
Ὁ Θεὸς εἶναι δημιουργὸς τοῦ κόσμου.	»	12
Θεία Πρόνοια.	»	13
Ἡ ἁμαρτία τῶν πρωτόπλαστων.	»	14
Τὰ ἄρθρα γιὰ τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ καὶ τὴν διδασκαλία του.	»	15
Ὁ Χριστὸς Σωτήρας τοῦ κόσμου	»	17
Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα.	»	19
Ἡ Ἐκκλησία.	»	21
Τὰ Μυστήρια.	»	23
Τὸ Βάπτισμα.	»	25
Τὸ Χρῆσμα.	»	28
Ἡ Μετάνοια.	»	29
Ἡ Θεία Εὐχαριστία.	»	30
Τὸ Εὐχέλαιω.	»	32
Ὁ Γάμος.	»	33
Ἡ Ἱερωσύνη.	»	35
Τὰ Μυστήρια στὴ Δυτικὴ καὶ στὴ Δια- μαρτυρούμενη Ἐκκλησία.	»	36
Ἡ μέλλουσα κρίσις καὶ ἡ μέλλουσα ζωὴ.	»	37

Μέρος Β'. Ἠθικό.

Ὁ Δεκάλογος.	»	39
Τι μᾶς διδάσκει ὁ δεκάλογος	»	40

Ἡ εὐσέβεια στὸ Θεό.	σελὶς 41
Προσευχή.	» 42
Κυριακὴ Προσευχή.	» 43
Ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον μας.	» 45
Ἡ ἀγάπη πρὸς τοὺς γονεῖς.	» 46

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ

Λειτουργική.	» 47
Λειτουργικά βιβλία.	» 48
Ναὸς ἢ Ἐκκλησία.	» 49
Οἱ ρυθμοὶ τῶν ναῶν.	» 50
Μέρη τοῦ Ναοῦ	» 52
Α'. Τὸ Ἅγιο Βῆμα.	» 52
Β'. Ὁ κυρίως ναὸς ἢ τὸ Καθολικό.	» 55
Γ'. Ὁ Πρόναος.	» 56
Ἱερὰ σκεύη.	» 56
Ἅλλα ἱερὰ σκεύη.	» 58
Οἱ ἑορτές.	» 62
Οἱ δεσποτικὲς ἑορτές.	» 63
Α'. Ἀκίνητες ἑορτές.	» 63
Β'. Κινητὲς ἑορτές.	» 65
α'. Κινητὲς ἑορτές πρὶν τὸ Πάσχα.	» 65
β'. Κινητὲς ἑορτές μετὰ τὸ Πάσχα.	» 69
Θεομητορικὲς ἑορτές.	» 71
Ἑορτὲς Ἀγίων.	» 71
Ἱερὰ Σύμβολα. — Εἰκόνες.	» 73
Ἱερὰ Ἄμφια.	» 75
Ἡ Στολὴ τοῦ Διακόνου.	» 76
Ἡ στολὴ τοῦ Προσβυτέρου.	» 76
Τὰ ἱερὰ ἄμφια τοῦ Ἐπισκόπου.	» 78
Ἡ Θεία Λειτουργία.	» 80
Ἡ Προσκομιδὴ	» 80
Α'. Ἡ Λειτουργία τῶν κατηχομένων.	» 81
Β'. Ἡ Λειτουργία τῶν Πιστῶν.	» 82
Ὁμολογία τῆς Πίστεως.	» 84
Ἀγιασμός. — Τίμια δῶρα.	» 84
Ἡ Θεία Κοινωνία.	» 85

0020561242

